

● **Aktuelt navn** | 8 Gir ut bok om praksis og andre sjokk ● **Ut i verden** | 19 Islam-krangel førte til streik
● **Reportasje** | 26 Fra dyngel til drivhus ● **Petit** | 34 Lærerlooken ● **Glimt** | 35 Elever i verdensrommet

UTDANNING

2

5. FEBRUAR 2021

utdanningsnytt.no

Spesialundervisning i gymsalen:

Aldri på benken

- Nå kan jeg være med på alt, sier Nelly (13)

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

10

● Full fart med litt tilrettelegging

Nelly kan ikke løpe, men deltar likevel i stafetten i gym-timen. Lærerne ved Hoksund ungdomsskole lager aldri opplegg som gjør Nelly til tilskuer. For få elever får spesialundervisning i kroppøving, mener lærerne Simen Holm Hansen og Andrea Eriksen.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Hovedsaken	10
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Foreldre mer positive til digitale verktøy	20
Det digitale pandemi-året	24
Byggfagelever lager drivhus av gamle vinduer	26
Nysgjerrigper og saueull	30
Friminutt	34
Glimt	35
Innspill	38
Debatt	42
Kronikk	48
Stillingsannonser	51
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Aktuelt navn

8

Simen Spurkland har forsøkt å skrive boka han selv skulle ønske han fikk lese da han tok lærerutdanningen.

20

● Foreldre mer positive til digitale verktøy

I en spørreundersøkelse Opinion har gjort for Utdanning, er 55 prosent av foreldrene helt eller ganske enige i at de er blitt mer positive til bruk av digitale verktøy i skolen.

● Kronikk

48

Dersom en elev opplever utenforskap, angår det alle elevene i klassen. Barns rettigheter og reelle muligheter til å varsle bør styrkes, skriver Kari Stamland Gusfre.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Fra dyngje til drivhus

Ved Skjetlein videregående skole i Trondheim har bygg- og anleggselever og lærere bygget drivhus av vinduer som skulle kastes.

Sauer og ull under lupa

Eksingedalen skule i Nordhordland har ti elever og like mange undrande, unge forskarar. Dei har vunne andreplass i Nysgjerrigper-tevlinga to gonger, og i 2020 blei det bronseplass.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2020: 168 193

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Ålgård Offset
<https://a-o.no>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktorplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Nelly (13) får spesialundervisning i kroppøving. Hokksund ungdomsskole, i landskapet Buskerud i Viken, har innhentet ekstra ressurser til det.

Foto: Joakim S. Enger

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Rett til å delta

Har du sittet på benken i kroppøvingstimen noen gang? Sett en etter en fra klassen bli valgt til laget før deg?

Tenk deg å ha den følelsen hver gang du møter på skolen med skiftetøy i bagen, bare at usikkerheten din ikke kun handler om hvorvidt klassekameratene dine velger deg til fotballaget. Det kan være læreren din som sier «du bare må se på i dag». Den er vond.

Ifølge Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse er det ikke uvanlig at elever i norsk skole opplever akkurat det. Disse elevene, som har en eller annen form for funksjonsnedsettelse, får ofte ikke delta i kroppøvingstimen fordi aktiviteten de skal ha, ikke er fysisk mulig for dem å gjøre.

Ifølge Ellen Berg, førsteamanuensis ved Norges idrettshøgskole, er dette ofte elever som klarer seg godt på skolen og på fritiden ellers.

– De fikser de andre fagene, har venner og er til og med kanskje aktive i idrett. Men i møte med kroppøvingstimen opplever de at de ikke passer inn, sier Berg til Utdanning i denne utgaven.

Utdannings journalist snakket med Ellen Berg etter å ha møtt 13 år gamle Nelly ved Hokksund ungdomsskole. Nelly har arvelig spastisk paraparese. Sykdommen fører blant annet til økt muskelspenning og svekkelse av muskulaturen, særlig i beina. Men fordi Nelly har fått vedtak om spesialundervisning i kroppøving, og skolen har hentet inn ekstra ressurser, sitter hun aldri på benken i kroppøvingstimen.

Berg mener historien om Nelly er uvanlig. Det er ikke ofte skoler prioriterer ressurser til kroppøvingstimen, sier hun.

Flere burde definitivt gjøre det. De nye læreplanene krever det også. Der heter det blant annet at «kroppøving er et sentralt fag for å stimulere til livslang bevegelsesglede og til en fysisk aktiv livsstil ut fra egne forutsetninger» og at «kroppøving skal bidra til å gi elevene mulighet til å praktisere og reflektere over samspill, medvirkning, likestilling og likeverd».

Det kan ikke misforstås. Slik som en lærer i matematikk må tilrettelegge for en som sliter med tall, multiplikasjon og algebra, må en kroppøvingslærer tilpasse øvelsene for enkeltelever, slik at alle kan delta, mestre og lære.

Ikke å bli satt på sidelinjen i gymtimen er ikke bare viktig for helsas skyld. Det handler vel så mye om å høre til, å være inkludert sosialt. Det vet alle, enten de ble valgt først eller sist til fotballaget.

Lærerutdanning

Flere lærerstudenter stryker grunnet pandemien

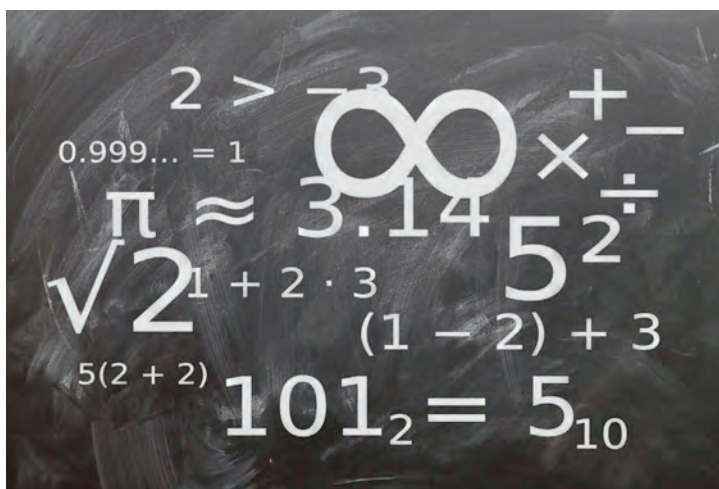
I fjor høst strøk 32 prosent av lærerstudentene ved nasjonal deleksamen i matematikk. Våren 2020 strøk 13,4 prosent til samme eksamen.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Det melder nettavisa Khrono. Studentene som hadde vært oppe i nasjonal deleksamen i matematikk, studerer for å bli lærere for 1.-7. klasse. «Alt tyder på at pandemien har fått konsekvenser for læringsutbyttet til lærerstudentene», skriver Nokut på sine hjemmesider, som en kommentar til økninga i tallet på studenter som stryker. Det er Nokut som har laga eksamenene.

Snittkarakteren ned

Blant studentene som utdanner seg til å undervise på 5.-10. trinn i grunnskolen, strøk 8,3

«Alt tyder på at pandemien har fått konsekvenser for læringsutbyttet til lærerstudentene», skriver Nokut på sine hjemmesider.

FOTO GERD ALTMANN, PIXABAY

prosent våren 2020. Av dem som tok eksamen høsten 2020, strøk 22,1 prosent. De som går opp til denne eksamenen, er studenter som skal bli matematikklærere. For begge gruppene gikk

snittkarakteren ned med nesten en hel karakter mellom vår og høst, melder Nokut.

Pandemien viktig årsak

På nettsidene understreker Nokut-direktør Kristin Vinje at tallet på karakterer og stryk i de to eksamenene ikke er gjennomanalysert, og at det er grunn til å tro at smitteverntiltak og digital undervisning ikke er hele grunnen til de høye stryktallene.

Hun peiker for eksempel på at de som strøk i vår, har prøvd seg igjen i høst, og at det vil påvirke tallet. Men at pandemien er en viktig del av forklaringa, er hun sikker på. Vinje viser blant anna til at de har sett den samme utviklinga ved deleksamen i sjukepleierutdanninga.

Senker ikke krava

Hun understreker at hun forstår godt at både studenter og forelesere har hatt et vanskelig år.

– Likevel kan vi ikke senke de faglige krava til utdanninga for så viktige yrker som grunnskolelærer og sykepleier, sier Kristin Vinje.

Før nasjonale delprøver i matematikk i lærerutdanninga våren 2020 hadde det vært en pause for slike eksamener i noen år. Det er derfor vanskelig å sammenlikne eksamensresultata fra i vår med tidligere resultat.

Språk

Kvar fjerde elev vel bort andre framandspråk

Nedgangen i talet på elevar som vel andre framandspråk i ungdomsskolen, held fram.

TEKST Kirsten Ropeid

Det har aldri vore så mange 8.-klassingar som ikkje får undervisning i eit andre framandspråk. 74,1 prosent hadde valt eit anna framandspråk ved starten på ungdomsskolen, ifølgje Framandspråksenteret.

Blant dei som vel eit andre framandspråk, er spansk mest populært. Tysk kjem på andreplass. Men medan interessa for spansk aukar, fell interessa for tysk. Fransk er det klart minst populære av dei tre vanlegaste framandspråka. Interesse for engelsk fordjuping har halde seg ganske stabil, på drygt 10 prosent.

Vanlegvis fell drygt ti prosent av dei som vel eit andre framandspråk frå i løpet av ungdomsskolen, ifølgje senteret. Det tyder at rundt seksti prosent av elevane som begynte i 8. klasse i haust, vil gå ut av ungdomsskolen med tre års undervisning i eit andre framandspråk.

Det faget som ser ut til å auke når framandspråka går ned, er arbeidslivsfag.

I skoleåret 2010/2011 var talet nesten på dagens nivå, men så steig det. I 2014/2015 hadde nesten 78 prosent eit andre framandspråk, men så gjekk det ned igjen. Dei to siste åra har kurven for elevar som ikkje vel andre framandspråk, peika relativt bratt ned. Begge åra har nedgangen vore på 1,4 prosent, som er den brattaste nedgangen vi har sett. I 2006 valde 81 prosent eit andre framandspråk.

● Yrkesfag

Restaurant- og matfag har størst nedgang i lære plasser.

ILLUSTRASJONSFOTO MOSTPHOTOS

Nedgangen er på kun to prosentpoeng sammenlignet med fjoråret, og nær åtte av ti søkere fikk lære plass. Lærlinger innen restaurant- og matfag er hardest rammet av pandemien.

TEKST Jørgen Jelstad |jj@utdanningsnytt.no

Rundt 28.800 søkte lære plass i 2020, og 79 prosent fikk enten lærekontrakt eller en opplæringskontrakt i løpet av året. Det er to prosentpoeng lavere enn i 2019, viser nye tall fra Utdanningsdirektoratet. Nedgangen innebærer at rundt 500 færre lærlinger har fått plass i en bedrift.

Samtlige utdanningsprogram har en nedgang i andel søkere som får lærekontrakt. Nedgangen er størst i restaurant- og matfag, med fem prosentpoeng. Det er også dette utdanningsprogrammet som er hardest rammet av permitteringer som følge av pandemien.

– Mange lærlinger har det tøft

– Det viktigste nå er å sørge for at flest mulig får en lære plass og at de som har en lære plass, får beholde den. Mange lærlinger har det tøft, og jeg skal gjøre det jeg kan for at lærlingene kommer seg gjennom dette, sier kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V) i en pressemelding.

Hun mener den lave nedgangen i antall lære plasser viser at regjeringens tiltak for lærlingene under pandemien har fungert.

– Uten disse tiltakene hadde det trolig vært enda flere som hadde blitt permitterte, og færre søkere hadde fått lære plass, sier Melby.

Flere permitteringer igjen

Da Norge stengte ned i fjor vår, førte det til 4400 permitterte lærlinger på det meste. Langt de fleste var tilbake på jobb i løpet av noen måneder.

Nå i januar er over 400 lærlinger permittert, noe som er en tredobling siden november, og rundt halvparten av dem befinner seg i Oslo. Rundt 80 prosent av permitteringene er innen restaurant- og matfag.

Elev- og lærlingombudet i Oslo, Sofie Haug Changezi, sier hun får en del henvendelser fra lærlinger som opplever å bli permittert.

– Jeg får en del spørsmål om hva slags rettigheter de har når de blir permittert. De fleste som kontakter meg angående permitteringer, er lærlinger i restaurant- og matfag, men det har også vært noen fra salg og service, sier hun.

Hun sier det var langt flere permitteringer under nedstengningen i mars og april i fjor, og at mange av disse kom raskt tilbake i jobb. Men nå viser tallene at flere blir permittert igjen.

– Vi er inne i en andre permitteringsbølge for enkelte lærlinger, sier Changezi.

● Smittevern

Slik tøy la ho spriten i kastevind

Marion Kverme tok bokstaveleg talt antibacen i Måken barnehage i egne hender.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Smittevernmantraet Antibac fungerte ikkje som det skulle i Måken barnehage i Sirevåg i Rogaland.

– Vi hadde ei Antibac-flaske med pumpe ute ved porten, slik at foreldre kunne vaske seg før dei kom inn. Men her, rett ut mot havet ytst på Jæren, er det godt med både vind og regn, seier pedagogisk leiar Marion Kverme.

Så flaske med handsprit fekk ikkje stå i ro. Ho blåste ned, vart slengt rundt, sprang lekk og fraus.

– Vi hadde ikkje lyst til å feste ho til vegg heller, sidan det er andre som nyttar barnehageområdet når vi er stengt, seier Marion Kverme.

Dei trong altså ein behaldar som var solid og stod trygt, men likevel var lett å flytte ut og inn.

Marion teikna korleis ho meinte behaldaren burde sjå ut, og broren, som jobbar ved ei mekanisk verksemd i nærleiken, gjekk i gong.

Så nå har Måken barnehage fått akkurat det dei ville ha, ein behaldar som dei lett kan trille ut og inn, og som ikkje bryr seg om vind og vær.

Det var Jærbladet som først skreiv om saka.

No har Måken barnehagen ein behaldar med handsprit som både står støtt og lett kan flyttast på, konstaterer pedagogisk leiar Marion Kverme.

FOTO MÅKEN BARNEHAGE

● Pandemien

Mona Fagerås og SV er kritiske til at regjeringen åpner for bruk av hjemmeskole også på gult nivå.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

Mona Fagerås (SV): – Vi har aldri etterlyst mer hjemmeskole

SV etterlyste mer lokalt handlingsrom. Nå kritiserer de Melby for å åpne for mer hjemmeskole.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

I høst etterlyste Arbeiderpartiet og SV mer lokalt handlingsrom. Men nå som kunnskapsminister Guri Melby (V) åpner for mer hjemmeskole på gult nivå, kommer kritikken.

– Vi har aldri etterlyst mer hjemmeskole. Skal elevene holdes hjemme fra skolen, må lokalt smittenivå kreve det. Er det ikke tilfelle, mener SV at man må strekke seg langt for at elevene er fysiske til stede på skolen, sier SVs stortingsrepresentant Mona Fagerås.

Hun er bekymret for konsekvensene av forskriftsendringen regjeringen har gjort.

– Skolen er den viktigste sosiale arenaen for de aller fleste barna. All erfaring fra i vår viser at det får alvorlige konsekvenser når man stenger skoler. Jeg er spesielt bekymret for de sårbare barna. Tusenvis har mistet spesialundervisningen

sin, og mange har mistet ekstra norskopplæring, sier Fagerås.

Det får stortingsrepresentant for Venstre, Solveig Schytz, til å reagere.

– Elevens beste

– Jeg registrerer at Ap og SV overhodet ikke har tillit til lærerne og skolene når de kritiserer denne ordningen. De kritiserer nå også regjeringen for en endring de selv har bedt om. Det er både useriøst og trist, skriver Schytz i en e-post til Utdanning.

– Målet med endringen er at hjemmeundervisning kan brukes der det gir bedre undervisning for elevene. Det skal gi en viss fleksibilitet til skolene, men ikke på bekostning av kvalitet i og tilgang til undervisning og sosial oppfølging. Muligheten kommer med strenge krav og begrensninger, fordi hensynet til elevens beste skal styre, sier hun.

Aps Torstein Tvedt Solberg mener Schytz forenkler saken.

– Vi er bekymra for at regjeringen overser de faglige innvendingene fra FHI og Barneombudet, og for at forskriften er for vag og utydelig, som vil føre til ulik praksis rundt om i landet. Dette vil kreve mer tid til byråkratisk tolkning i en allerede presset skolehverdag. Jeg frykter at enden på

● Begrensninger for bruk av mer hjemmeskole

– Muligheten til å gi noe mer hjemmeopplæring vil kun gjelde på skoler der det over tid er utfordrende å organisere opplæringen på grunn av mye fravær hos elever og lærere knyttet til pandemien.

– Det åpnes kun for hjemmeopplæring når hensynet til elevenes samlede opplæring gjør det nødvendig, og dersom det er pedagogisk forsvarlig.

– Elevenes beste skal være et grunnleggende hensyn.

– Det åpnes kun for mer hjemmeopplæring for elever på ungdomsskoler og videregående skoler.

– Det innføres en plikt for skoleeiere til å melde fra til statsforvalteren når de beslutter hjemmeopplæring.

– Elever med særlig behov for det skal ha tilbud på skolen.

visa er at det ikke gir den fleksibiliteten lærerne ønsker. Vårt viktigste krav er fortsatt at skoler og barnehager trenger mer ressurser og mer folk, sier han.

– Viktigst med åpen skole

SVs Mona Fagerås avviser at de ikke har tillit til lærere og skoleledelse.

– Men erfaringene fra i vår viser at de sårbare barna ikke ble godt nok ivaretatt. Denne endringen kan føre til at disse barn må være mer hjemme. Melby burde heller sørge for at alle kommuner og skoler får de ressursene de trenger til å sette inn vikarer og kompensere lærerne for overtid og merarbeid, sier hun.

– Melby sier at hun heller vil ha noe mer hjemmeskole med faglærte lærere, enn at det settes inn ufaglærte. Du ville prioritert motsatt?

– Jeg vil ha åpne skoler, og vi må strekke oss langt for å sørge for det. Hjemmeskole forsterker ulikhetene i samfunnet, og vi vet at mange barn har tapt mye på skolestengingene. Dessuten er jeg bekymret for at forskriftsendringen fører til at lærere føler et press om at de burde jobbe, selv om de er hjemme i karantene og kanskje med symptomer, svarer Fagerås.

● Utdanningsetaten i Oslo

Gerhardsen:

– Vi skal lære av kritikken

Utdanningsetatens direktør Marte Gerhardsen sier at hun tar kritikken mot økte lederlønninger på alvor etter bystyre-høringen i Oslo 21. januar.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Kritikken av lederlønnstilleggene har jeg selv sagt fått med meg. Den skal vi lære av, sa Marte Gerhardsen under høringen i Kultur- og utdanningsutvalget i bystyret i Oslo 21. januar 2021.

Lederlønninger, konsulentbruk, tallet på direktører og bakgrunnen for omorganiseringen av Utdanningsetaten var noe av det Gerhardsen ble grillet på under den fem timer lange høringen, som ble ledet av Eivor Evenrud fra Rødt.

Marte Gerhardsen svarte på kritikk under høringen i bystyret.

Lønnsøkning på 10 prosent

Den 21. oktober i fjor skrev Dagbladet at fem direktører i Utdanningsetaten i Oslo fikk en lønnsøkning i august, en av dem minst 10 prosent. Ifølge Gerhardsen har etaten nå 26 direktører, og gjennomsnittslønna deres er om lag 1,1 millioner kroner.

Om tallet på 30 sa Gerhardsen at de resterende fire har beholdt lønn og tittel, men at de ikke har direktør oppgaver i den nye organisasjonsmodellen. Det er vanlig i offentlig sektor, påpekte hun.

Aina Skjefstad Andersen, leder i Utdanningsforbundet Oslo, var kritisk til omfanget av og størrelsen på de administrative lønnstilleggene som ble gitt.

– Mine medlemmer reagerte sterkt og relaterte til et moderat lønnsoppgjør for offentlig ansatte. Jeg er derfor fornøyd med at jeg raskt tok kontakt med Utdanningsetaten for å få til en annen praksis knyttet til lønnsfastsettelsen. Nå er en ny praksis vedtatt som vil gi et mer åpenhet og forhåpentlig hindre at vi kommer i en lignende situasjon igjen, sa hun.

Også skolebyråd Inga Marte Thorkildsen (SV) var, i likhet med Andersen, kritisk til lederlønnstilleggene.

Skolelederskepsis

Skjefstad Andersen sa også at flere av skolelederne i Utdanningsforbundet har uttrykt manglende tillit til omorganiseringsprosessen og til etaten generelt.

– De opplever at det har oppstått et tomrom sammenlignet med hvordan det var før. Det betyr at skolelederne må være tettere på strategiutviklingen i Utdanningsetaten framover for at omorganiseringen skal lykkes, sa hun.

Gerhardsen og Thorkildsen sa seg enige i det.

Andersen mener prosessen har vært for introvert og at den nå i større grad må involvere ledere og lærere. Samtidig opplever hun at kritikken er tatt tak i og at arbeidet er på rett vei, blant annet gjennom ulike arbeidsgrupper.

Om nødvendigheten av omorganisering sa Andersen:

– En organisasjonsgjennomgang var nødvendig på bakgrunn av arbeidsmiljøundersøkelsen og konsulentrapporten fra PWC fra 2018 og 2019. Rapporten fra PWC slo fast at Utdanningsetaten

er byråkratisk med ansatte som føler seg kontrollert, for mye detaljstyring og for lite handlingsrom, manglende samarbeid på tvers av avdelinger, samt elementer av fryktkultur. Det gir grunn til en organisasjonsgjennomgang i en etat som ikke har endret seg vesentlig på 18 år.

Færre toppledere

Gerhardsen er trygg på at den nye organisasjonsmodellen vil føre til at Oslo-skolen blir bedre i årene framover. Modellen har fem divisjoner; en for de 150 grunnskolene, en for videregående skoler, fagopplæring og voksenopplæring, samt tre støttedivisjoner.

– Toppledergruppa har nå fem divisjonsdirektører, i stedet for den tidligere toppledergruppa på 22. Ledergruppa skal styre i tråd med politiske føringer og vi bygger på ny forskning om skolelederskap og pedagogisk ledelse, sa hun.

Om konsulentbruken sa Gerhardsen at den er kuttet fra 68 millioner i 2010 til 22 millioner i 2019.

Aktuelt navn

Råd fra fortiden

20 år er gått siden Simen Spurkland var nyutdannet lærer. I sin nye bok gir han dagens ferskinger rådene han selv skulle ønske han hadde fått.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no FOTO Jørgen Jelstad

● Simen Spurkland (46)

Hvem
Lærer ved Hennummarka barneskole i Lier

Aktuell
Ute med boken «Notatet – Fra flau til profesjonell lærer», basert på et notat han skrev da han selv var nyutdannet lærer.

«Jeg frykter at den nye mastergraden gjør at vi mister potetlæreren, som kan se sammenhengene mellom fagene.»

Da du var ferdig med ditt første år som lærer, skrev du et notat om hva du skulle ønske du hadde lært mer om under lærerutdanningen: samarbeid med foreldre og kolleger, planlegging, karakterer og vurdering. Nå er notatet blitt bok. Hvordan var det første året ditt?

Veldig bra, men ganske hektisk. Jeg var 26 år og gikk rett inn som lærer i en tiendeklasse på Ringstabekk skole i Bærum, en skole som var og er kjent for en progressiv pedagogikk. Det kunne jeg ingenting om. Jeg hadde mange bratte læringskurver det året.

Hva overrasket deg mest?

Mengden ting jeg måtte ha kontroll over. Det første året var en evig kamp mot huskelista, med planer, møter og store rettebunker som jeg brukte altfor lang tid på. Jeg var bare ti år eldre enn elevene mine, men plutselig var jeg den voksne som skulle ha svarene; til klassen, kollegene og foreldrene.

Ditt beste råd når det kommer til foreldrene?

Du må vise at du ser deres barn. Det krever at du jobber med elevrelasjonene. Og dessuten, se på tilbakemeldingene, også de kritiske, som en mulighet til å bli bedre og korrigere det man eventuelt gjør feil. Det blir lettere jo mer selvtillit man får som lærer. Men jeg savnet å høre nettopp det som nyutdannet.

Lærer man nok om elevvurdering i lærerutdanningen?

Min egen opplevelse er nei. Baserer jeg svaret på historiene jeg har hørt fra studenter jeg har hatt i praksis, er svaret fortsatt nei. Bildet er sikkert mer nyansert, men en kvalifisert gjetning er at studentene ikke blir øvet nok i det.

I boka skriver du om fordommer mot lærere. I mange år svarte du «bare lærer» når noen

spurte hva du var. Hva svarer du i dag?

Jeg har tatt bort «bare». Jeg har fått en annen profesjonalitet og yrkesstolthet. Før, når jeg møtte de som forteller historier om dårlige lærere og slenger ut at lærere har så mye ferie, gikk jeg i skyttergraven. Nå forteller jeg om læreryrket på en måte som beveger folk. Det hjelper jo også at jeg trives.

I en fersk spørreundersøkelse i regi av Utdanningsforbundet svarer halvparten av lærerne at de har søkt eller vurdert å søke seg bort fra yrket de siste to årene. Hvorfor flykter lærerne fra verdens beste jobb?

Fordi det kan være heseblesende. Toget som heter hverdagen, går uansett, og det kan definitivt spise deg opp. Tilleggsparameteren for 2020 er covid-19. En del lærere har vært engstelige, og mange er slitne.

Du snakker varmt om videreutdanningen du har tatt. Det er kanskje ikke så dumt med kompetansekravene Stortinget vedtok for noen år tilbake likevel?

Svaret er både ja og nei. Jeg er en mye bedre lærer etter at jeg tok videre- og etterutdanning. Men motivasjonen for å bli bedre må komme innenfra. Tvang funker dårlig, og den tilbakevirkende kraften er lite taktisk. Apropos det: Jeg frykter at den nye mastergraden gjør at vi mister potetlæreren, som kan se sammenhengene mellom fagene. Med den femårige masterutdanningen blir lærerne veldig fagtunge.

Du har fått tjuv lærerår på baken siden du skrev det første notatet. Hva ville du sagt til den nyutdannede versjonen av deg selv?

Du har valgt riktig. Stå i det. For læreryrket er et godt sted å være.

Vil du oppdatere fagkompetansen din?

Søk videreutdanning innen 1. mars!
udir.no/videreutdanning

Hovedsaken

SPESIALUNDERVISNING I GYMSALEN

Inn

Nelly spilte håndball på fritiden da hun var yngre, nå er det i kroppsøvingstimen hun får trent skuddarmen.

på banen

Nelly er aldri tilskuer når klassen har kroppsøving.

TEKST Sonja Holterman I sh@utdanningsnytt.no FOTO Joakim S. Enger

Nelly spretter håndballen mot det blå gulvet i gymsalen. Raskt hever hun armen, drar den bakover og lar den suse fram. Ballen går inn mellom stengene.

– Mååål, roper Nelly.

Andrea Eriksen, kroppsøvingslærer og målvakt for anledningen, nikker anerkjennende. Hun henter ballen ut av nettet og kaster den tilbake. Nelly reiser seg fra rullestolen og tar imot.

Da 13-åringen begynte på Hokksund ungdomsskole i høst, ble Simen Holm Larsen, som er lærer og har en bachelor i idrettsvitenskap, hentet inn. Holm Larsen og Andrea Eriksen satte seg et mål: Nelly skal ikke sitte på benken. Aldri, ikke i en eneste time eller under en eneste øvelse.

– Nelly kan jo gå, men har ikke forutsetninger for å klare en vanlig gymtime. Men nå greier hun det, sier mamma Anne Skånhaug Bjørnstad.

Opplever at de ikke passer inn

Dessverre er det ikke alle elever med funksjonsnedsettelse som får oppleve det samme. Forskning viser at det er veldig varierende hvor inkludert elever med funksjonsnedsettelse er i kroppsøving i norsk skole. Mange får ikke den tilpassede opplæringen de har krav på.

– Dette er ofte elever som klarer seg godt på skolen og på fritiden ellers. De fikser de andre fagene, har venner og er til og med kanskje aktive i idrett. Men i møte med kroppsøving sfaget opplever de at de ikke passer inn, sier Ellen Berg.

Berg er førsteamanuensis ved Norges Idrettshøgskole, Institutt for lærerutdanning og friluftslivsfag. Hun har også jobbet lenge ved TRS Kompetansesenter for sjeldne diagnoser, og har fortsatt en deltidsstilling der. I 2013 tok hun doktorgraden sin på barn og unges erfaringer med kroppsøving sfaget når de har en fysisk funksjonsnedsettelse.

I januar i år ga hun ut boken «Kroppsøving – med rom for

Hovedsaken

SPESIALUNDERVISNING I GYMSALEN

Kroppsoving er yndlingsfaget til Nelly. – Jeg liker ballspill, og så liker jeg at vi gjør mye forskjellig, sier Nelly.

«Fysisk aktivitet er
noe alle kan være
med på. Med enkel
tilrettelegging kan
alle bli med.»

Simen Holm Larsen, lærer

alle». Der undersøker hun, sammen med elever, hvordan skolen kan utvikle et kroppsovingsfag som kan bli et godt sted å være og lære for alle. Nøkkelordet, sier hun, er samhandling.

– Skoleledelsen, læreren og foreldrene må sammen med eleven finne et opplegg som passer. Husk at eleven faktisk er ekspert på seg selv. Han eller hun vet ofte hvordan de kan være i bevegelse, sier Berg.

Hun har troen på at fagfornyelsen skal åpne døra inn til gymsalene, slik at flere elever, med eller uten funksjonsnedsettelse, blir inkludert i kroppsovingsfaget.

– Med den nye læreplanen dreies faget til å handle om bevegelse og kroppslig læring. Det er på høy tid at man går bort fra den tradisjonelle konkurranseidretts-tankegangen i kroppsoving, sier Berg.

– Vil helst ikke skille seg ut

I barnehagen løp Nelly, men i femårsalderen skjedde det noe. Eller noe begynte å skje.

Mamma Anne Skånhaug Bjørnstad forteller at sykdommen utviklet seg langsomt.

– Det ble vanskelig for henne å stå på ett bein, og etter hvert klarte hun ikke løpe lenger.

Etter mange tester og en lang utredning ble det klart at Nelly har arvelig spastisk paraparese. Det er en sykdom som blant annet fører til økt muskelspenning og svekkelse av muskulaturen, spesielt i beina. Sykdommen er progressiv, det vil si at den utvikler seg, men det varierer hvor hardt rammet den enkelte blir. Hos Nelly er styrken i beinmuskulene redusert, og hun har vansker med å gå.

Men i kroppsovingstimene på Hokksund ungdomsskole er Nelly med på alt, og når det er øvelser som hun åpenbart ikke klarer, har Simen og Andrea tilpasninger som gjør at hun kan likevel.

Nelly kan ikke løpe, men hun har fått en rullestol som gjør at hun kan bli med på de øktene også. Nelly kan gå, men trenger å hvile innimellom. Da er stolen god å ha.

– Ungdommer vil jo helst ikke skille seg ut. Det var litt lirkning og luring før hun gikk med på å ha stolen her på skolen, men nå går det greit, sier moren, som selv også jobber som lærer ved skolen.

En av de første dagene stolen var med på skolen, fikk vennene prøve den.

– De løp rundt her og herjet som gale, sier hun og ler.

Åpenhet om sykdommen har alltid vært viktig.

– Jeg tror det er en av grunnene til at Nelly har

hatt det så fint. Barn er veldig forståelsesfulle, bare de får informasjon. Å holde sånt hemmelig kan føre til at den det gjelder, blir sett på som rar og mystisk, mener Anne.

Erfaringer fra jobben som lærer gjør henne enda sikrere på at det å fortelle er av det gode.

– Vi har vært åpne om diagnosen hele tiden, og det tror jeg har gjort det lettere for Nelly. Hokksund barneskole har hjulpet godt til i årene Nelly gikk der, sier moren.

– Kan ikke tilrettelegge seg selv

Nelly har en sakkyndig vurdering fra pedagogisk-psykologisk tjeneste, og det er anbefalt spesialundervisning i kroppsøving. På bakgrunn av dette har skolen satt inn en ekstra ressurs i kroppsøvingstimene.

– Dette er en kjemperessurs for de elevene som trenger det, der ordinær tilrettelegging ikke strekker til, sier Simen.

– Kroppsøving er et viktig fag, både for den enkeltes helse og for det sosiale fellesskapet. Alle elevene har forutsetninger for å mestre faget kroppsøving, men dessverre kan mangel på tilrettelegging føre til at noen elever blir passive og ikke deltar, forklarer han.

Andrea forteller at det er mange som sliter i faget, av ulike årsaker. Kanskje de er redde for ballen, eller de er inaktive. Noen ender med å sitte på benken eller er «syke» i timene.

De to lærerne jobber alltid med å finne øvelser som alle kan være med på, uansett hvor fysisk sterke de er, og om de har en funksjonsnedsettelse eller ei.

– Fysisk aktivitet er noe alle kan være med på. Med enkel tilrettelegging kan alle bli med, sier Simen.

Målet med kroppsøvingen er enkelt:

– Elevene skal være aktive og ha det gøy. Og det er jo ikke gøy hvis man ikke kan være med.

I kroppsøvingstimene har de felles opplegg.

– Det er viktig at Nelly ikke har et eget opplegg, men er med på det alle de andre gjør, sier Andrea.

I øvelsene legger de ofte inn begrensninger for alle i klassen.

– En begrensning i fotball kan være å bytte ut ballen med en innebandyball, da blir det begrensning og en utfordring for alle. Elevene synes dette er gøy. De som spiller fotball til vanlig, møter nye utfordringer, og de som er redde for ballen, synes ikke det er så skummelt å spille med en mindre ball, forteller Andrea.

Utdrag fra den nye læreplanen for kroppsøvingsfaget:

- Kroppsøving er et sentralt fag for å stimulere til livslang bevegelsesglede og til en fysisk aktiv livsstil ut fra egne forutsetninger.
- Gjennom bevegelsesaktivitet og naturferdsel sammen med andre fremmer kroppsøving samarbeid, forståelse og respekt for hverandre.
- Faget skal bidra til at elevene utvikler kompetanse om trening, livsstil og helse, og erfarer hva egen innsats har for å oppnå mål.
- Kroppsøving skal bidra til å gi elevene mulighet til å praktisere og reflektere over samspill, medvirkning, likestilling og likeverd.
- Kroppsøving tar vare på tradisjonell bevegelsesaktivitet i samfunnet, men stimulerer også til eksperimentering og kreativ utfoldelse i alternative bevegelsesformer.

«Vi bruker mye tid på å finne øvelser som inkluderer alle. Målet er at ingen skal ha lyst til å sitte på benken.»

Andrea Eriksen, kroppsøvlingslærer

– Vi er opptatt av at alle skal oppleve mestring, uavhengig av begrensninger, sier Simen.

De to har opplevd at det lønner seg å bruke tid på planlegging av timene.

– Vi bruker mye tid på å finne øvelser som inkluderer alle. Målet er at ingen skal ha lyst til å sitte på benken. Klassen skal ha et opplegg som alle kan være med på, også Nelly, sier Andrea.

Hun innrømmer at hun ikke har vært borti spesialundervisning i kroppsøving tidligere. Men mamma Anne er glad for at det er i nettopp kroppsøving av Nelly får den hjelpen.

– Det er et sosialt fag, og veldig viktig for klassesmiljøet. Men kroppsøvlingsfaget blir vanskeligere jo eldre elevene blir. Det merker Nelly godt, og blir det ikke tilrettelagt, kan hun jo ikke bli med. Hun klarer ikke å tilrettelegge for seg selv, sier Anne Skånhaug Bjørnstad.

Hun har inntrykk av at barn og unge med fysiske utfordringer ofte ikke er med klassen i kroppsøvingstimen.

– Flere av de vi prater med som har fysiske utfordringer, forteller at fysioterapeuten kommer i gymtimene. Da får de jo ikke vært med klassen i disse timene, og det er synd, sier hun.

Førsteamanuensis Ellen Berg skryter av opplæringsstilbudet de har utviklet for Nelly ved Hokksund ungdomsskole.

– Det er ikke vanlig at man tenker spesialundervisning på denne måten, eller er villig til å bruke ressursene som kreves i kroppsøving, sier hun.

Hun tror mange kroppsøvlingslærere har vært usikre på hvordan de skal møte disse elevene.

– En av lærerne jeg snakket med i boken, fortalte meg at han hadde lært seg å se på det som en prosess. Han snakket med alle rundt, med eleven, og tok seg tid til å finne de gode løsningene. Det tror jeg er viktig. En lærer kan føle på at de bør ha alle svarene, men om man erkjenner at man ikke har det, blir det lettere, sier Berg og legger til:

– Så har vi også en jobb å gjøre i lærerutdanningene for å forberede og trygge kroppsøvlingslærerne på hvordan de skal møte disse elevene.

– Har du et råd til foresatte til barn med funksjonsnedsettelse om hva de kan gjøre for at barnet skal få et godt opplegg?

– De må tørre å spørre etter læringsmål og planene for faget og ikke kun bygge på sine egne antagelser om hva kroppsøving er. Deres oppfatning er ofte preget av hvordan de husker sine egne gymtimer, og de kan tro at barnet deres ikke kan delta i disse timene. Men faget har utviklet seg, sier Berg.

– Begynn å snakke med kontaktlærer, men bruk systemet om du ikke når frem og gå videre til skoleledelsen eller pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) om nødvendig.

– Du kaller kroppsøvlingsfaget konservativt, og at det, trass i endringer i tidligere læreplaner, fremdeles har vært preget av konkurranseidrett-tankegangen. Har du troen på at fagfornyelsen faktisk endrer det?

– Jeg har det. Jeg er medlem i mange diskusjonsgrupper med kroppsøvlingslærere og opplever at der mange før forsvarte hvorfor de gjør som de alltid har gjort, er de langt mer åpne for endringene som kreves nå.

Satt på benken og heiet

Nelly har lagt fra seg håndballen.

– Hvis det er det samme hver gang, blir det kjedelig, sier hun, men forsikrer at sånn er det ikke i timene til Andrea og Simen.

– Nå er det veldig mye forskjellig. Det var det ikke på barneskolen, for der var det ikke plass til rullestol, forteller hun.

Barneskolen hennes var i en gammel bygning, uten universell tilrettelegging. Nye Hokksund ungdomsskole har heis og er tilrettelagt for rullestol. Nelly har hatt tilrettelagt kroppsøving på barneskolen også, men ikke sånn som nå.

– Hvis de løp for eksempel, da satt jeg bare på benken og heiet.

Hun forteller at hun hadde lyst til å være med.

– Men jeg kunne ikke gjøre så mye med det. Det er mye gøyere nå som jeg kan være med på alt sammen.

Fra kantina på Hokksund ungdomsskole ser Nelly en annen klasse ha kroppsøving. Når det er hennes klasse som er der nede, er hun aldri tilskuer.

Får beskjed om å bare se på

Alle elever skal ha mulighet til å delta i kroppsøvfingsfaget, men mange skoler er for dårlige til å legge til rette for det, ifølge Anika Jordbru.

TEKST Kaja Mejlo | kaja@utdanningsnytt.no

– Kroppsøvfingsfaget er ikke bare et idrettsfag, men et fag med kompetansemål og læringsmål. Ifølge de nye læreplanene skal alle elevene inkluderes i kroppsøvfingstimene. Men altfor ofte får elever med funksjonsnedsettelser beskjed om at de heller kan få timer hos fysioterapeut, gå på styrkerommet eller se på. Det er et stort problem, sier Anika Jordbru, leder for Nasjonalt kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelser (NKBUF).

– Men det er ikke elevene som har et problem. Det er skolen og læreren som eier den utfordringen, sier hun.

Tidligere fikk mange elever fritak i kroppsøvfing. Slik skal det ikke være lenger.

– Sliter du i matematikk, skal du ikke ha fritak, du skal ha tilrettelegging og tilpasset opplæring. Sånn er det i kroppsøvfing også, sier Jordbru.

– Kroppsøvfing er et fag på lik linje med alle andre. Og det å tilrettelegge kroppsøvfingstimene må være en kompetanse som lærerne må ha.

Hun refererer til den nye læreplanen: Kroppsøvfingsfaget handler om å gi elevene livslang bevegelsesglede gjennom utforskning og sam-

«Det å tilrettelegge kropps-
øvingstimene må være en
kompetanse som lærerne
må ha.»

Anika Jordbru

handling i lek, friluftsliv og andre fritidsaktiviteter.

– Konkurransperspektivet som så mange av oss er interessert i; idrettspreget, er ikke det kroppsøvfaget dreier seg om. En studie fra Høgskulen på Vestlandet viste at mange elever, uavhengig av funksjonsnivå, opplever kroppsøving som problematisk, fordi ferdigheter og prestasjoner dominerer, sier Jordbru.

– Er det kompetansen til kroppsøvlærerne det skorter på?

– Nei, ikke nødvendigvis. Det kan være tolkning av læreplanen, ressurser og ikke minst innstillingen mange elever, andre lærere og foreldre har til hva kroppsøving er. Utfordringen er også at det mange ganger ikke er en kroppsøvlærer som underviser i faget. Kroppsøvlærere burde stå tydeligere frem med hva faget egentlig handler om.

Anika Jordbru savner kroppsøvlærernes stemme i den offentlige debatten.

– Folkehelse diskuteres ofte, men debattantene er ofte fra helsevesenet. Hvor er kroppsøvlærerne? Hvis man skal påvirke folkehelsen, må man begynne i nettopp det faget. Det er de som ser alle barn og unge. Idrettslederne ser bare de som er interessert nok, eller fysisk i stand til, å møte opp på treninger. I tillegg må helse sees i ett videre perspektiv enn bare fysisk aktivitet.

Hokksund ungdomsskole har universell utforming og er tilpasset alle elever. Heisen gjør at Nelly kommer seg ned til gymsalen med stolen.

Inkludering er målet

Nelly var den første ved Hokksund ungdomsskole som fikk spesialundervisning i kroppsoving.

Hanne Kristin Naug Solvang er fagleder og ansvarlig for spesialundervisningen på Hokksund ungdomsskole. Da Nelly startet på ungdomsskolen i høst bestemte de seg for å gi henne spesialundervisning i kroppsoving.

- Vi har ikke hatt noen som har fått spesialundervisning i dette faget før, så dette var nytt for oss, sier hun.

- Men det er veldig viktig å gi Nelly et godt tilbud i dette faget også. Simen har mye kompetanse innenfor faget, og jeg føler at det tilbudet hun får er veldig bra.

Solvang sier elevene mister klassetilhørigheten sin dersom de blir tatt ut av timene eller må sitte på benken. Hun er bekymret over trenden med at stadig flere barn og unge går på spesialskoler og i spesialgrupper.

- Veldig få unge ønsker seg ut av klassen. Også elever med utfordringer trenger å være sammen med de andre.

Solvang mener at man gjør eleven mer annerledes enn de er, ved å ta dem ut av klassen.

- Hvis en elev ikke ønsker å tas ut, skal han eller hun slippe det, og skolens oppgave er å gi gode tilpasninger i klasserommet eller gymsalen, slik at de kan inkluderes, sier hun.

- Åpenhet om utfordringene er viktig. Det ufarliggjør det litt. Mange har ulike behov, og det trenger ikke være så hemmelig. På Hokksund ungdomsskole har vi stor tro på åpenhet.

Referanser:

Studien fra Høgskulen på Vestlandet: <https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/handle/11250/2642755>

Pernille Rosenkrantz-Theil (1977-), barne- og undervisningsminister i Danmark

Digitalt alternativ til klassebesøk

FOTO STORTINGET

FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

● Frankrike

Streika for kollega etter islam-krangel

Ein lærar vart sjukmeld etter at han vart skjelt ut av ein far som skulda han for islamofobi. Kollegaene gjekk til streik mot det dei meiner er manglande støtte frå skuleleiinga.

TEKST Harald F. Wollebæk

9. november i fjor synte læraren i byen Lyon femteklassen sin ein video der president Emmanuel Macron vart skulda for islamofobi etter drapet på læraren Samuel Paty. Læraren kalla skuldingane for «falske nyhende» og synte til dei sekulære grunnprinsippa for den franske republikken, ifølgje det franske vekemagasinet L'Express.

Kollegaene til læraren meiner desse utsegnene vart fordreide av familiefaren, som kom til skulen og konfronterte læraren. Læraren vart mellom anna skulda for å ha sagt at muslimar og terroristar er det same.

Læraren har hevda at faren var valdeleg under krangelen og melde dette til påtalemakta, men saka vart avvist. 15. november drog dessutan eit av dei involverte barna fram ein kniv i raseri, ifølgje L'Express.

Avisa 20 Minutes skriv at læraren vart sjukmeld,

Ved grunnskulen Collège les Battières i byen Lyon er lærarane skuffa over det dei meiner er manglande støtte til ein kollega som hamna i trøbbel etter ein skuletime om ytringsfri-dom og islam.

SKJERMDUMP GOOGLE MAPS

og han kom heller ikkje attende då skulane starta etter nyttår. Då gjekk lærarane til streik i to dagar fordi dei meiner skuleleiinga ikkje har gjort noko for å støtte læraren.

Skuleleiinga har forsvart seg med at dei må få alle fakta opp i dagen først, og etter samtalar med foreldra har no to av elevane bytta skule.

Saka har fått ekstra merksemd i Frankrike fordi det var ved nettopp denne skulen, Collège les Battières, at Samuel Paty hadde sin første lærarjobb.

Han vart drept 16. oktober i fjor etter at han hadde synt fram karikaturar av profeten Muhammed i samband med undervisning om ytringsfri-dom.

Utdanningsdepartementet i Frankrike går no gjennom saka for å klarleggje kva som har skjedd og kva som er blitt gjort.

– Den siste tida har det vore fleire trugsmål mot lærarar, uttalar ein talsperson for departementet til nettavisa Mediacités.

Gratis videreutdanning

Lærerspesialist i profesjonsfaglig digital kompetanse (PfDK)

Ta et deltidsstudium på masternivå som løfter din digitale kompetanse. Studiet lar seg kombinere med jobb.

- 60 studiepoeng over to år
- Stipendordning via UDIR
- Nett- og samlingsbasert
- Søknadsfrist 1. mars

Du kan etter fullført 2 år søke om innpass til en fullverdig master innen PFDK.

usn.no/LS-pfdk

Høgskulen på Vestlandet

USN Universitetet i Sørøst-Norge

Digital opptur

Over halvparten av foreldrene er blitt mer positive til digitale verktøy i skolen etter koronapandemien. Da skolen kom hjem i sofaen, fikk foreldre større forståelse for hva skoledagen til barna går ut på, tror lærer Stine Hatt Fossli.

TEKST Jørgen Jelstad FOTO Joakim S. Enger

I en spørreundersøkelse Opinion har gjennomført for Utdanning, er 55 prosent av foreldrene helt eller ganske enige i at de er blitt mer positive til bruk av digitale verktøy i skolen. En like høy andel er enige i at pandemien har økt den digitale kompetansen hos deres barn.

– Skolen har kommet hjem i sofaen til folk. Foresatte har fått se mer av hva elevene driver med på skolen, og hvordan de kommuniserer med hverandre og oss lærere via digitale verktøy. Da tvinges foreldrene til å ta mer del i den hverdagen, og de får større forståelse for hva skoledagen til barna går ut på, sier Stine Hatt Fossli

Hun er lærer og spesialpedagog ved Østensjø skole, en barneskole i Oslo.

Fossli tror foreldre gjennom mer bruk av digitale løsninger i større grad har kunnet følge hva barna gjør fra uke til uke og se utviklingen hos egne barn.

– De har også fått en bedre kanal for å kommunisere med oss lærere. Ulempen med det er at du som lærer blir tilgjengelig hele døgnet, så vi må også lære oss å sette noen grenser for den kontakten, sier hun og ler.

– Skolen har kommet hjem

Monica Beckstrøm er forelder til tre barn i Oslo; én på ungdomsskolen og to på videregående.

– Foreldre har fått mer innblikk i hvordan ting løses på skolene. De har også sett den enorme stå-på-viljen blant lærere som har strukket seg langt i denne perioden. All ære til dem for det.

Hun opplever at mange foreldre prater om hvordan hjemmeskole fungerer og engasjerer seg i større grad i den digitale skolehverdagen.

– Det ble veldig tydelig at skolene var forskjellig skodd til å møte situasjonen da Norge lukket ned. Noen hadde ikke nettkameraer engang. Da er det vanskelig å drive digital undervisning på Teams.

Elevene som har hatt enkeltlærere som også før dette har vært engasjert i det digitale, har nok vunnet på det, sier hun.

Selv har hun alltid vært en digital entusiast, og hun tror skolene kan ta med seg erfaringer fra denne perioden også etter pandemien. Blant annet at enkelte elever som kanskje har slitt i den normale skolehverdagen, har blomstret med hjemmeundervisning.

– Skolen har også kommet mer hjem til folk, og foreldre har opplevd å få se mer av hva skolen faktisk er, noe som er bra. Men som med alt annet nytt må skolene prøve seg fram og justere kursen underveis.

– Enorm delingskultur

Lærer Stine Hatt Fossli sier det ble en bratt læringskurve for både barn og voksne da skolene brått stengte i fjor vår. Hun synes det er fint å høre at mange foresatte er positive til det som har blitt gjort i en utfordrende periode.

Samtidig sier hun det for hennes egen del har vært en blandet erfaring. Som spesialpedagog har hun fulgt opp flere av de sårbare barna, hvor en del verken har hatt særlig med utstyr eller oppfølging hjemmefra.

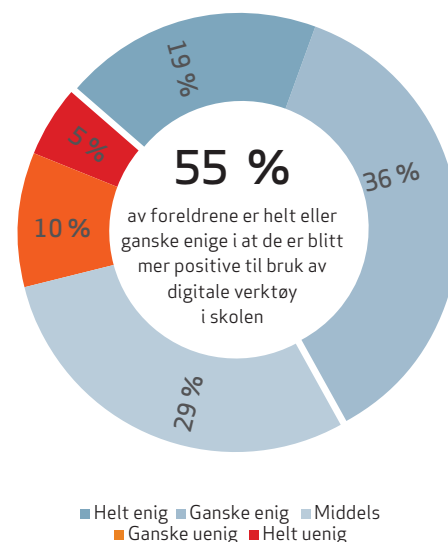
– Det var enormt mye jobb å skaffe disse elevene det de trengte, slik at de kunne delta på lik linje med de andre, sier Fossli, som blant annet har kjørt ut på hjemmebesøk til flere for å følge opp med utstyr og undervisningsopplegg.

– Mener du selv det er grunn til å være mer positiv til det digitale i skolen etter pandemien?

– Ja, absolutt, men jeg har vært positiv til det digitale også før koronapandemien. Men det har vært skikkelig kult å se den enorme delingskulturen som vokste fram blant lærerne da skolene stengte. Det er så mye ressurser der ute, og nå har

Digitale verktøy

● Lærernes innsats under pandemien

Over 500 foreldre har svart på en undersøkelse om lærernes innsats under pandemien. Undersøkelsen ble gjennomført av Opinion på oppdrag fra Utdanning og presentert i Utdanning nr. 1/2021.

– Skolen har kommet hjem i sofaen til folk, sier lærer og spesialpedagog Stine Hatt Fossli om pandemitiden.

vi kommunisert med hverandre og delt erfaringer og undervisningsopplegg på nett. Det håper jeg fortsetter også etter pandemien.

– Heftig krasjkurs

I ekstremisituasjonen med stengte skoler var det den digitale teknologien som gjorde at undervisningen kunne fortsette. Uten internett og digitale dingser hadde stengte skoler også betydd null undervisning.

– Derfor er det ikke så rart at foreldre ser på dette som en positiv ting i forbindelse med en negativ situasjon. Det er både forståelig og bra, sier Gaute Brochmann.

Han er samfunnsdebattant, arkitekt og trebarnspappa og kom i fjor ut med boken «De digitale prøvekaninene». I boken rettet han et kritisk blikk mot digitaliserings-bonanzaen i den norske skolen de siste årene.

Han mener det er åpenbart at pandemien har gitt lærere, elever og foreldre et heftig krasjkurs i bruk av digitale læremidler. På hjemmebane sier han at

datteren har blitt flinkere med digitale verktøy i sin skolehverdag som en konsekvens av pandemien.

– Alle i skolen har gjort masse verdifulle erfaringer. At disse konkrete opplevelsene med digitale læremidler skal være med i å informere hvordan vi skal bruke slike verktøy videre, er helt naturlig.

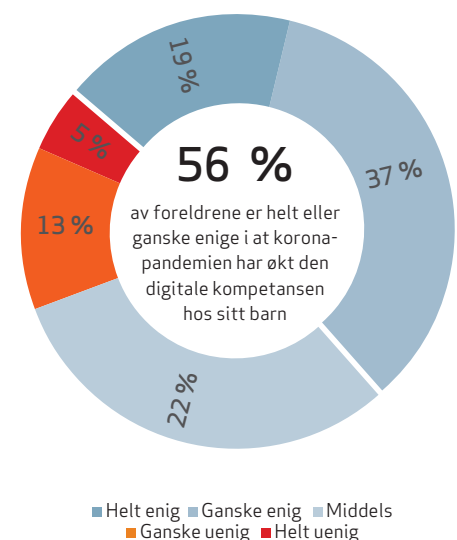
Han tror mange foreldre nå har fått langt bedre innblikk i hva som foregår i den digitale delen av skolehverdagen. Men han har også et tydelig «men».

– Vi må fortsatt ha et edruelig forhold til digitale verktøy i skolen. Vi kan ikke la en ekstremisituasjon definere hvordan vi bruker dette i en normalsituasjon. Har man opplevd brann på en skole, vil man selvsagt være ekstra påpasselig i etterkant med brannsikkerheten, men man lar ikke alle barn sitte med vernedrakt og brannslukningsapparat ved pulten av den grunn.

– Ukontrollert utrulling

Et av hans sentrale ankepunkter mot den digitale utviklingen i skolen, er at den har gått for raskt og

Digital kompetanse

Pandemitid ga lærere, elever og foreldre et krasjkurs i digital undervisning. – Men vi kan ikke la en ekstrem-situasjon definere hvordan vi bruker dette i en normal-situasjon, sier forfatter Gaute Brochmann.

«Vi må ta vare på det som er bra fra begge verdener, både den analoge og den digitale.»

Monica Beckstrøm,
forelder

ukontrollert. Han mener det på et tidspunkt ble viktigere å få digitale verktøy inn i klasserommet enn å være opptatt av hva man ville bruke dem til.

– Man må ha en klar idé om hva nytten av verktøyene skal være før man innfører dem. De digitale hjelpemidlene skal ikke være et mål i seg selv, sier Brochmann, som blant annet er kritisk til at de yngste barna i skolen får egne digitale enheter.

Han understreker at han ikke er motstander av digitale verktøy i skolen.

– Men i arbeidet med boken har jeg snakket med det meste av folk som har interesser og meninger om det digitale i skolen. Knappt noen mener at utviklingen fram til nå er bra og riktig, hvor vi har sett veldig rask og ukontrollert utrulling av digitale enheter til alle elever helt ned i første klasse.

– Er du selv blant foreldrene som etter pandemien er blitt mer positive til digitale verktøy i skolen?

– Generelt sett er jeg positiv til mye av utviklingen det siste halvannet året.

Han mener det allerede før viruset tok over verden, var mer kritisk diskusjon om den digitale skolen.

– Pendelen har svingt fra en nærmest halvreligiøs utrulling av digitale verktøy i skolene, til mer nøkterne vurderinger og et mye mer nyansert syn på hvordan disse hjelpemidlene bør brukes.

Noen elever blomstret

Lærer Stine Hatt Fossli både tror og håper at de digitale erfaringene fra pandemien vil føre til noen varige endringer på skolene.

– De som sliter med svært høyt skolefravær og strever med å komme på skolen, kan kanskje få delta mer via digitale løsninger. Flere av disse elev-

ene blomstret i perioden med digital hjemmeundervisning, og det var interessant å se. Så håper jeg vi fortsetter å bygge på den kompetansen vi nå har fått for å tilpasse undervisningen mer til tiden vi lever i. Elevene skal ut i en verden som er mye mer digital enn for bare fem år siden, sier Fossli.

Hun har selv engasjert seg i initiativet Pålogga, hvor de ønsker å samle Skole-Norge og forsøker å systematisere digitale tips og ressurser for lærere. Initiativet sprang ut av den populære Facebook-gruppa «Korona-dugnad for digitale lærere», som har fått over 60.000 medlemmer.

– Savner å være sammen

Forelder Monica Beckstrøm har også engasjert seg i Pålogga. Hun har hjulpet til med nettsidene og var med i kjerneteamet den første tiden etter nedstengningen.

– I Facebook-gruppa har vi sett hva som er mulig å få til på skolene, og det blir luftet både frustrasjoner og engasjement. Vi har også sett hvor store forskjellene er fra skole til skole i hvordan de løser de digitale utfordringene. Det er ikke tvil om at noen skoler har vært mye flinkere enn andre.

Samtidig understreker hun at det alle foreldre og lærere savner mest akkurat nå, er at barna skal få være sammen med hverandre som normalt på skolene.

– Mye læring skjer i det man gjør sammen. Det er derfor viktig at digitale verktøy ikke fører til at elevene sitter isolert og jobber med egne ting hver for seg. Vi må ta vare på det som er bra fra begge verdener, både den analoge og den digitale.

– Elevene skal ut i en verden som er mye mer digital enn for bare fem år siden, sier lærer Stine Hatt Fossli.

Er du lærer eller barnehagelærer og ønsker å styrke din faglige kompetanse?

Fra høsten 2021 tilbyr vi et spennende videreutdanningstilbud utviklet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet, innen:

- Engelsk ➤ Fransk ➤ Norsk ➤ Matematikk ➤ KRLE
- Veilederutdanning for praksislærere i barnehagen
- Pedagogiske metoder og yrkesdidaktikk for yrkesfaglærere

Utforsk studietilbudet

🔗 www.hiof.no/studier/etter-og-videreutdanning
eller kontakt oss på e-post videre@hiof.no

Fra 1. februar kan du søke om støtte til videreutdanning på Utdanningsdirektoratets nettside

🔗 www.udir.no

Pandemien

– Lærerne har taklet digital-2020 godt

Det mener statsminister Erna Solberg. Hun berømmer lærerne for kreativitet og stå-på-vilje etter nedstengningen i mars 2020.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Erna Solberg og distrikts- og digitaliseringsminister Linda Hofstad Helleland (H) arrangerte 13. januar et nettmøte om digitalt liv under pandemien. Erfaringer med digitale løsninger i offentlig sektor, som skolene, sto særlig i fokus.

Solberg sa at hun skjønner at de hyppige tempo-skiftene har vært krevende. Samtidig la hun vekt på at regjeringen ikke vil lage ferdige skoleopplegg.

– Vi tror på lærernes evne til å skape gode undervisningsopplegg, sa hun.

Hun presenterte også et nytt hefte fra regjeringen: «Vår nye digitale hverdag».

Solberg mener Norge har klart seg godt grunnet god digital infrastruktur og beredskap.

Hun tok for seg hvordan samfunnet har tatt i bruk digitale verktøy og hvordan det samhandles lokalt; privat, på skolen, på jobb eller i møtet med det offentlige.

– 12. mars ble taletrafikken i telenettet doblet. I tillegg brukte vi digitale plattformer, sa Solberg.

Grunnen til at det har gått bra, er ifølge Solberg gode teletilbydere og utvidet kapasitet.

– Ikke enkelt for lærere

At skolene kunne omstille seg raskt, mener Solberg henger sammen med at man allerede hadde digitale læringsplattformer, og PC-er og nettbrett til elever.

Solberg sa også at dette likevel ikke har vært helt enkelt hverken for lærere, elever eller foreldre, med nye undervisningsopplegg og tenkemåter. Men pandemien har også gitt grunnlag for at kreativitet og stå-på-vilje får ting til å fungere på nett.

Lektor Ida Dahl, rådgiver ved BI og bidragsyter i Facebook-gruppa «Koronadugnad for digitale

lærere», snakket om året med hjemmeundervisning i skolen.

– Da skolene stengte, logget lærerne seg på Facebook. «Koronadugnad for digitale lærere» hadde etter noen få dager 60.000 følgere og ble et sted for erfaringsdeling og kollegastøtte.

Dugnad døgnet rundt

Selv var Dahl blant 50 frivillige som jobbet døgnet rundt for å få digital undervisning opp å gå. I dag sitter hun i styret til organisasjonen «Pålogga» som drifter siden.

Hun oppsummerte noen av svarene fra lærerne etter spørsmål på Facebook-gruppa om hvordan digital-2020 har vært.

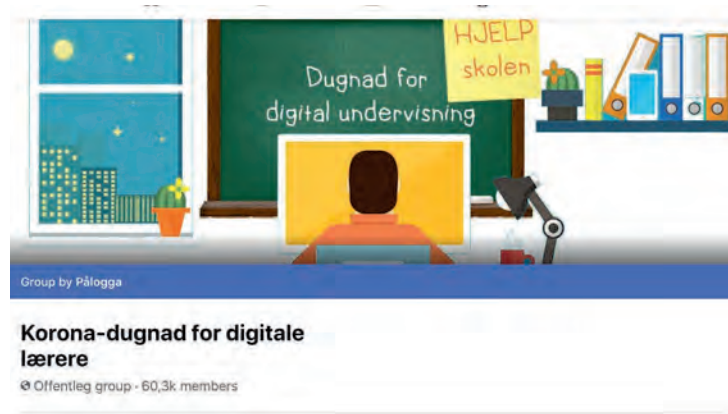
«Spennende og utfordrende. Klassemøter, powerpointpresentasjoner og filming funka ganske bra,» skriver lærer, 61 år.

«Vi kastet oss rundt, samlet oss, ga av oss selv, hjalp andre. (...) Man hjalp hverandre også digitalt på tvers av skoler og kommuner,» skriver en annen.

Førsterett til stua

Å jobbe hjemmefra opplevdes utfordrende for lærerne. De måtte kjøpe hodetelefoner og kontorstoler, sjonglere å være lærer og forelder, overholde taushetsplikten og prøve å få stua som arbeidsplass, ifølge Dahl.

Alle lærerne trekker fram økt digital kompetanse som en positiv effekt. Større fleksibilitet i tidsbruk både for lærere og elever blir også sett som fordelaktig, samt færre felles pliktmøter og friere tidsdisponering.

– Da skolene stengte, logget lærerne seg på Facebook. «Koronadugnad for digitale lærere» hadde etter noen få dager 60.000 følgere og ble et sted for erfaringsdeling og kollegastøtte, sa lektor Ida Dahl.

At skolene kunne omstille seg raskt, mener statsminister Erna Solberg henger sammen med at man allerede hadde digitale læringsplattformer, og PC-er og nettbrett til elever.

FOTO MARIA SYMCHYCH-NAVROTSKA/ISTOCK

Lærerne «liket» at undervisningen kunne legges i bolker og å kunne følge opp elevene tett. De skryter av elevene, men trekker fram følelsen av aldri å være avlogget. Det har manglet digitale verktøy til elever eller systemtilganger. Noen lærere leverte oppgaver hjem til elevene. En lærer skriver: «Med sorte skjermer blir man frarøvet alt det intuitive, umiddelbare og nonverbale.»

Smittebekymringer

Ifølge Dahl har bekymring for smitte preget hverdagen. «Vi står i førstelinja og er svært utsatt uten smittevernuttstyr,» skriver en lærer.

– Til slutt ba vi dem fortelle om rødt nivå. Noen ønsker mindre elevgrupper velkommen. Andre synes halve dager skole/hjemmeskole er uoversiktlig og rotete. Flere søker ny jobb utenfor skolen. En lærer skriver at årets lønnsoppgjør var et slag i trynet og får støtte fra flere.

«Nå tærer det på å være lærer, selv superhelter har grenser.»

Lektor Ida Dahl

– Selv superhelter har grenser

2020 har satt rekord i krav og forventninger til lærerne: digital undervisning over natta, fylkes-sammenslåinger, endringer rundt karakterer og eksamen, nye digitale systemer for administrasjon, nye regler og restriksjoner, grønn, gul og rød beredskap og tidkrevende smittevern.

– Dette er krav på toppen av en stor arbeidsbyrde. Men fordi lærerne har gjort det før, forventes det at de skal stå i det igjen, igjen og igjen, sa Dahl.

Hun sa at det nå tærer på å være lærer og at også superhelter har grenser.

På møtet deltok også Idar Kreutzer, administrerende direktør i Finans Norge, Nav-sjef Hans Christian Holte, fastlege Jørgen Skavlan, Kjell Martin Holen fra Seniornett Ullensaker og Niklas Paulsen, kjent som «Bølgen» i sosiale medier.

Etter innleggene sa statsråd Helleland at hun som forelder er imponert over lærernes innsats.

Willy Andreas Pearsson, Marius Sørheim Hove, Alexander Rathe Bye og Johannes Øvrebø (med ryggen til) er alle stolte av drivhuset de har bygd, kun av gjenbruksmaterialer.

– Akademikere, praktikere, skole, næringsliv, det offentlige og private organisasjoner må arbeide sammen for å løse klimautfordringene, sier prosjektmedarbeider Hanne Mork Hamre i Framtiden i våre hender.

Bærekraft på yrkesfag

Vinduer blir drivhus

Av stuevinduer fra 2007 skapte yrkesfagelever arkitekttegnet drivhus.

TEKST Karina Lein FOTO Frank Foss

Ved Skjetlein videregående skole i Trondheim har bygg- og anleggselever og lærere omskapt vinduer til drivhus. 500 vinduer fra et borettslag skulle kastes, men i stedet blir de til arkitekttegnede drivhus laget kun av gjenbruksmateriale. Nå er det første drivhuset ferdig.

– Neste trinn er å invitere Ungt entreprenørskap for å etablere en ungdomsbedrift og realisere økonomi og markedsføring rundt prosjektet, sier lektor Knut Hølås.

Han er glad for at bærekraft har kommet inn i læreplanen, slik at elevene får innblikk i hva det kan innebære.

– Yngleplass for små virksomheter

Vindusarbeidet er en del av pilotprosjektet «Sirkulærøkonomi i praksis», som startet i oktober i fjor. Det handler om at ressurser forblir i økonomien så lenge som mulig. Bak pilotprosjektet står det nye nettverket Sirkellaget. Målet er å etablere en materialbank for grønne aktører, til ombruk, reparasjon og redesign.

– Vi vil vise at det kan samarbeides på tvers, og vi vil skape en yngleplass for små virksomheter og være en arena for kunnskapsutvikling, sier prosjektmedarbeider Hanne Mork Hamre i organisasjonen Framtiden i våre hender (FIVH), som er ansvarlig for prosjektet.

– Med oss har vi aktører blant annet fra byggebransjen. Sammen ønsker vi å få flere av materialene vi bruker i Norge bort fra «bruk og kast», sier hun.

Nå prøver de å selge drivhuset til enkeltpersoner eller borettslag for å få et inntrykk av etterspørselen.

Hamre mener det er verdifullt for en entreprenør å delta i slike skoleprosjekt.

– Her ser de at deres fremtidige arbeidstakere er engasjert i dette, sier hun.

Sirkellaget og pilotprosjektet er en del av det regionale «Redusert forbruk gjennom økt ombruk, reparasjon og redesign», et samarbeid mellom Trondheim Renholdsverk, Trondheim kommune, FIVH og CIVAC, og finansiert av Trøndelag fylkeskommune.

Ferdig på noen uker

Elevene opplever ikke at det er mer krevende å benytte brukt materiale enn nytt. Så snart de fikk presentert tegningen av arkitekten, satte de i gang.

Johannes Øvrebo synes det er meningsfullt å skape noe nytt av brukte materialer.

– Er det fremtiden for dere som skal jobbe i byggebransjen?

– For miljøets skyld håper jeg det, sier Johannes.

– Dere er våre fremtidige byggearbeidere. Er sirkulærøkonomi noe dere da kan bidra til?

– Ja, jeg ønsker å utgjøre en forskjell. Jeg håper å kunne være med på å inspirere til å ta bærekraft på alvor, sier Marius Sørheim Hove.

– I tømreryrket blir mye til overs. Alt kan brukes. Det har dette prosjektet gjort meg enda mer bevisst på, sier han.

– 500 vinduer burde ikke være avfall

Litt tilfeldig kom Hanne Mork Hamre fra FIVH over vinduene som skulle kastes.

– 500 fullt brukelige stuevinduer burde ikke være avfall, mener hun.

Hun peker på tall fra Statistisk sentralbyrå som viser at byggebransjen står for 24 prosent av alt avfall. Ifølge Framtiden i våre hender er det et stort potensial for nytenking, innovasjon og ombruk i bransjen.

– Ønsket mitt er at alt vi kaster i disse containerne, kan brukes av elevene til å lage nye ting. Målet må være at vi ikke lenger trenger containere for avfallsmateriell ved skolen, sier lektor Knut Hølås.

● Disse deltar i «Sirkulær-økonomi i praksis»

- Entreprenøren Petter Bakøy stiller med vinduer fra 2007
- Firmaet Eco Material Collect står for logistikk og transport av vinduene
- Elever og lærer innen byggteknikk og naturbruk
- Arkitekt Grete Gjeset
- NH Midt-Norge Eiendom AS donerer konstruksjonsvirke i tre
- Ungt Entreprenørskap bistår elevene med ungdomsbedrift

– Elevene skal ut som arbeidstakere i et samfunn i stadig utvikling. Med kunnskapen, ferdighetene og kreativiteten fra dette prosjektet blir de bedre rustet enn de fleste til det, mener Hamre.

Mer relevant undervisning

Hun viser til at bærekraftig utvikling ble tverrfaglig tema i læreplanen fra august i år.

– Tverrfaglighet løftes frem, både for å løse flokene verden står i samt gjøre undervisningen mer motiverende og relevant for elevene. Det er mye snakk om bærekraft, men det er færre gode eksempler på gjennomført praksis, sier hun.

Hun mener at læreplanens mål om bærekraft som tverrfaglig tema blir krevende å gjennomføre uten samarbeid med aktører utenfor skolen.

– Lærere har ikke overskudd på timer. Derfor var noe av tanken bak dette prosjektet å legge til rette for skoleprosjekter på tvers av fag og linjer, samt å bistå dyktige lærere i en travel hverdag, sier Hamre.

Hun mener det ikke nytter å snakke om bærekraft blant ministre og i akademien hvis det ikke iverksettes i praksis.

Lærer digital tegning

Ved Skjetlein videregående starter man nå med undervisning i digitale tegneprogram for å gjøre elevene enda bedre rustet til å utvikle ideer til det beste for miljøet når de kommer ut i arbeidslivet.

Gjenbruks-drivhusene er arkitekttegnet.

– Hvis dere skulle tegnet et drivhus selv, ville det bli likt dette?

– Kanskje bedre, smiler Knut Andre Sveløkken Gihlemoen.

Hamre i FIVH synes det var viktig å starte prosjektet på videregående skole.

– Her er praktikerne!

– Betyr det at skolene må ha «utenforstående» for å nå lærerplanens mål om bærekraft?

– Det finnes mange fremoverlente lærere, men de pålegges mange arbeidsoppgaver. Nå skal de i tillegg være eksperter på bærekraft. Jeg skulle jo ønske at lærere hadde tid til å spørre byggeplasser om ombruksmateriale, men her mener jeg at samarbeid på tvers av offentlig skole, næringsliv og organisasjoner må til for å bistå skolen.

Luftig teori blir praksis

Hun mener det er viktig at bærekraft er en sentral del av læreplanen. Samtidig stiller hun spørsmål til spennet mellom overordnet del av læreplanen, hvor bærekraftig utvikling er forankret som tverrfaglig tema, og konkrete kompetansemål lærerne bruker i målrettet undervisning.

– Kan dette «spennet» stå i veien for bærekraft i skolen?

«Jeg vet at vi har truffet noe når de vil jobbe om jeg vil ha meg en kaffepause.»

Knut Hølås, lektor

– Ja. Det kan være utfordrende å se og gjennomføre koblingen mellom de konkrete kompetansemålene og tverrfaglige tema. Lærerne har fått servert bærekraft; et veldig generelt og stort begrep, uten nødvendigvis ha en god, felles forståelse av begrepet som tverrfaglig tema. Det er opp til lærerne å tolke og konkretisere begrepet.

Hamre tror at skoler kan være litt «redde» for slike prosjekter fordi de er usikre på hvordan de skal vurdere elevene. At bærekraft knyttes til et praktisk prosjekt som på Skjetlein, ser hun kan gjøre det litt enklere.

– Læringsmålene, å sette inn vindu, bygge vegger, tak, gulv og samarbeid knyttes her til bærekraftig utvikling. Elevene bruker heller ombruksmateriale enn nytt. Samtidig kan elevene i matematikken regne på materialer, CO₂-utslipp og penger spart ved å benytte seg av ombruk i stedet for å kjøpe nytt. Gjennom slike prosjekter ønsker vi å hjelpe lærerne til å få en god felles forståelse av begrepet bærekraft, samt å inspirere gjennom gode eksempler på konkrete praktiske tilnærminger, sier hun.

– Inspirerende

Lektor Hølås er enig med Hamre at det kan være vanskelig å vurdere elevene i et slikt prosjekt.

– Vi lærere skal være effektive. Da «peiser vi inn» alle målene som kan passe her. Vi prøver å ha små mål for hver dag, slik at vi kan måle på det, sier Hølås.

At prosjektet inspirerer, er han ikke i tvil om.

– Jeg vet at vi har truffet noe når de vil jobbe om jeg vil ha meg en kaffepause, smiler Hølås.

Mangler du studiepoeng i matematikk, engelsk, norsk, norsk tegnspråk eller samisk?

Fra 1. august 2025 må du ha relevant kompetanse for å undervise i disse fagene.

Søk **videreutdanning for lærere** innen 1. mars!
udir.no/videreutdanning

Under arbeidet med ull som berekraftig materiale blei undervisinga mest mogeleg praktisk og verkelegheitsnær når elevane kunne besøka dyra i fjøset til rektor Liv Anne Berge.

Den hittil siste prisen som Eksingedalen skule oppnådde i Nysgjerrigper-tevlinga, fekk dei for sitt omfattande prosjekt om ull som berekraftig materiale. Her er rektor Liv Anne Berge i ferd med å demonstrera bruken av handtein for Elias Berge.

Skule blei heidra for und

Ein av landets minste skular har fleire år på rad vunne heider og ære og jamvel litt pengar med, i den landsomfattande Nysgjerrigper-konkurransen.

TEKST OG FOTO Thomas Førde

Eksingedalen skule, som er ein kombinert barne- og ungdomsskule, har ti elevar og like mange undrande, unge forskarar. Tema for forskingsarbeidet har dei henta frå nærmiljøet. Det eine året følgde dei utviklinga til eit lam frå tida før fødsel fram til det hamna på slakteriet. I det førebels siste prosjektet har dei undersøkt berekraft i vid forstand for saueull nytta som materiale i klede og i teppe.

To prosjekt førte dei til andreplass i den nasjonale Nysgjerrigper-tevlinga, og i 2020 blei det bronse.

– Prosjektarbeid på tvers av fag og der elevar på ulike årstrinn samarbeider, høver særst godt for ein liten skule som vår, seier rektor Liv Anne Berge.

Fleire dyr enn folk

Det nær fem mil lange dalføret i Vaksdal kommune i Nordhordland har berre vel 160 fastbuande. Men som elevane har skrive i forskingsrapporten om ull: «I Eksingedalen er det meir dyr enn folk. Her er

kyr, men aller flest sauar, som beitar i fjella våre. Sauane beitar også på bakkane rundt skulen om våren og om hausten.»

Jordbruk er framleis den viktigaste næringsvegen i dalen. Om lag halvparten av elevane kjem frå gard med husdyrhald. Dessutan driv rektor Liv Anne Berge og ektemannen Sveinung Tyssen Berge gard med sauehald nokre få hundre meter frå skulen.

– Me tar utgangspunkt i det lokale og det kjente og finn der spørsmål og problemstillingar som borna kan undra seg over og grava vidare i, seier ho.

Akademisk metode

Liv Anne tar ofte elevar med til sauefjøset. I arbeidet med prosjektet der elevane følgde livet til eit lam, blei lammet sett på vekta ein gong i veka. Dei empiriske data blei systematisk bearbeida for å kunne syna utviklinga til lammet.

I biblioteket har elevar frå 5. til 7. klasse laga ei

Ein sentral del i forskingsprosjektet om ull var å studera kor nedbrytbart materialet som blir nytta i huver er. Frå venstre: Framme står Vemund Bergo og Elias Bergo. Bak: Robert Brønstad Hafstad og Silje Gullbrå.

I meir enn eitt år arbeidde elevane på 5. til 7. årstrinn med ull som berekraftig materiale. Vemund Bergo og Elias Bergo viser fram ull frå ulike sauerasar.

Ullfibrane blei studerte under mikroskopet.

ring om ull

lita utstilling som viser kva dei gjorde og kva dei fann fram til i arbeidet med saueull. På bordet ligg ein særers fyldig rapport på meir enn 80 sider i tekst og bilde. God fotokvalitet blei sikra etter innkjøp av nytt kamera for prispengar skulen vann i førre Nysgjerrigper-tevling.

I samsvar med akademisk metode for forskning og tilhøyrande rapportskriving inneheld heftet på bordet ei beskriving av målet med forskinga. Hypotesar blei sette opp, og feltarbeidet med innsamling av observasjonar og målingar er grundig loggført og omtalt.

–Elevane har skrive, medan eg har redigert og sett saman rapporten, seier Liv Anne Bergo.

Studerte nedgravne luer

Gjennom meir enn eit kalenderår arbeidde skulen med ull som berekraftig materiale. Elias Bergo som går på 7. årstrinnet, fortel levande om prosjektet, der dei mellom anna grov ned i jorda fleire huver.

Huvene var av ymse materiale, nokre av saueull, andre av bomull og ei tredje gruppe var laga av kunststoff som acryl. Føremålet var å sjå kor raskt ulike material let seg bryta ned i jorda.

I sommarhalvåret blei huvene gravde opp kvar veke for at dei unge forskarane skulle følgja med på utviklinga. I vinterhalvåret låg huvene urørde i jorda i fleire månader. Men då varmen kom tilbake, viste observasjonane at nedbrytinga gjekk raskt, først for ullhuvene, litt tregare for bomullshuvene, medan huvene av fleece-materiale var like gode som nye etter litt vask. Konklusjonen var klar: Saueull er eit materiale som let seg bryta ned i naturen.

I prosjektet gjekk dei vidare med gransking av andre eigenskapar for ull og konkurrerande materiale. Elevane gjorde forsøk med kor brennbare materiala kan vera. Testane, som gjekk føre seg utandørs, synta at fleece-huva brann opp raskt, bomullshuva brann seinare, medan saueull brann

«Me tar utgangspunkt i det lokale og det kjente og finn der spørsmål og problemstillinger som borna kan undra seg over og grava vidare i.»

Liv Anne Bergo, rektor

Som illustrasjonar i presentasjonen laga Vemund Bergo egne teikningar frå ulike fasar i sauen sitt liv.

Etter eitt år i jorda var det lite igjen av både ullhuva og bomullshuva.

FOTO EKSINGEDALEN SKULE

Huver av ulikt materiale blei hausten 2018 gravd ned i jorda for å sjå kva materiale som blei brote ned raskast. Frå venstre Elias og Silje.

FOTO EKSINGEDALEN SKULE

tragest. Gruppa fann ut at ulltepper jamvel kan nyttast til å kvela branntilløp med.

Elias fortel om besøk prosjektgruppa gjorde hos bedrifter som nyttar ull til produksjon av moderne klede.

– Me vitja Hillesvåg Ullvarefabrikk, kor dei berre nyttar kortreist norsk saueull som råstoff. Dale of Norway i Dalekvam nyttar òg ull frå norske sauer, men i tillegg importerer dei ein stor del av råmaterialet, fortel han.

I prosjektet såg dei òg på berekraft og rettferdig handel for dei ulike materiala i vidare tyding. Dei lærte om bruken av plantevernemiddel i bomullsdyrking, barnearbeid i produksjonen av klede og bruken av ikkje-fornybare materiale i klesplagg. Transportavstand i heile framstillingsprosessen mellom produsent og forbrukar blei også studert.

Tilrådde lærar å droppe fleece

Forskningsarbeidet munna også ut i konkrete og praktiske resultat. Etter forsøket som synte kor brennfarlege dei ulike stoffa er, kunne elevane gi

råd til ein av lærarane som venta baby om at ho ikkje burde kle den nyfødde i fleece.

Leiaren av ei gründerverksemd, som mellom anna nyttar ull til å laga babyhuver, besøkte skulen i prosjekttida. Forsøk med ei av hennar huver viste at sjølv huva blei broten ned, men merkelappen av kunststoff inni huva låg like heil i jorda. Gründaren lova å finna eit nedbrytbart materiale til å printa vaskesetelen på.

Vemund i 5. årstrinn er ein framifrå teiknar og har laga levande illustrasjonar til plakattutstillinga, mellom anna i prosjektet om livet til eit lam og til prosjektet som viste at ull kan vera gull.

Opplæring i engelsk blei også ein del av prosjekta med plakatar på engelsk som fortalde om konklusjonar og funn. Fleire av elevane fekk utfalda seg med utforming av grafikk og andre design-uttrykk, som til saman gav pedagogiske og velforma rapportar og plakatar.

Utstilling på vent

Den store finalen i ull-prosjektet skulle vera open

dag ved skulen med heile bygda som inviterte gjester. Alle skulle få sjå presentasjonane med plakattutstilling og jamvel gjennom filmframvisning i gymsalen.

Ordføraren og rådmannen hadde lova å koma for å vera med på festen. Elevane stod på med liv og lyst, laga mat til gjestene og gjorde alt klart til storhendinga.

Alle gledde seg. Men det fall seg slik at finaldagen var lagt til onsdag 11. mars i 2020. Norge var i ferd med å stengja ned. Leiinga i Vaksdal kommune avgjorde at den store finaldagen i Eksingedalen ikkje kunne gjennomførast.

Det var ikkje fritt for at tårer blei felt i sofaen ved peisen denne onsdagen i mars i pandemiåret.

I dag er haldninga snudd, og festen skal forebuast på ny. Det er ennå berre litt uvist når. Fleire Nysgjerrigper-prosjekt kan det òg bli.

– Me har alt samla inn rikeleg med forskingsmateriale om grønsaksdyrking i skulen sin hage. Dette kan me jobba vidare med og presentera, seier rektor Liv Anne Bergo.

3000 «nysgjerrigperar» årleg

Om lag 3000 elevar frå 70 skular deltar i Forskningsrådet sin konkurranse Nysgjerrigper.

–Deltakartalet har vore relativt stabilt dei siste åra, seier Marit Møllhausen.

Ho er seniorrådgivar i Forskningsrådet og knytt til Nysgjerrigper-tilbodet for skulane.

– Kva slags skular deltar?

– Me har ikkje detaljert statistikk for dette, men det er variert. Elevane deltar klassevis eller gruppevis, dermed får me ikkje tal på kor store skulane er. Men både små og store skular er med. Me ser dessutan at nokre skular, som Eksingedalen skule og Storevarden skule i Sola, deltar år etter år og får ein slags «forskarkultur» «eller «Nysgjerrigperkultur» på skulane. Dermed oppnår dei også gode resultat, seier Møllhausen.

Nysgjerrigper blei starta av Forskningsrådet i 1990 som ein informasjonskampanje retta mot barn og ungdom. Ifølgje Møllhausen var føremålet å vekke interessa for forskning og forskingsmetode hos dei unge.

Etter kvart gjekk kampanjen over til å bli eit permanent tilbod til barneskulen.

– Så lenge foreldra til born i Eksingedalen ønskjer at skulen skal vera i bygda og det framleis finst elevgrunnlag der, vil skulen leva vidare, seier ordføraren i Vaksdal, Hege Eide Vik (Sp).

– Geografiske tilhøve med spreidd busetnad og store avstandar gjer det vanskeleg å overføra elevar i Eksingedalen til andre skular. Det vil i så fall føra til minst ein time med skuleskyss morgon og ettermiddag for borna som bur øvst i dalen, seier ho.

Vik kjenner elles godt til Eksingedalen skule, då ho tidlegare var timelærer i musikk der.

– Skulen blir driven etter moderne pedagogiske prinsipp med tema- og fagopplegg i tidsbolkar og mykje bruk av prosjektundervising. Elevane på ulike årstrinn og ulike nivå får høve til å bidra i prosjekta utifrå føresetnadene sine. Men samtidig er alle viktige brikkar i fellesskapet, seier Eide Vik.

Ho legg til at elevane frå Eksingedalen ser ut til å klara seg godt når dei kjem over i vidaregåande opplæring.

Marit Møllhausen,
rådgiver i Norges forskningsråd

Nå utgis Spesial- pedagogikk også som e-blad!

Velg papirutgave, e-blad eller begge deler - for samme pris!

Ønsker du mer kunnskap om barn og elever som trenger ekstra støtte og tilrettelegging i opplæringen, bør du abonnere på Spesialpedagogikk!

Abonnement til medlemmer i Utdanningsforbundet
Medlemspris: 150 kroner per år (6 utgaver).
Som medlem kan du bestille og endre dine abonnement på **Min side**: udf.no/min-side/mine-abonnement eller kontakte oss på e-post: abonnement@utdanningsnytt.no

Ordinært abonnement
Årsabonnement: 500 kroner (6 utgaver).
Bestilling: abonnement@utdanningsnytt.no

Bestill
abonnement
i dag!

utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk

Petit

Hilde Eskild

ILL. UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE

Lærerlooken

En gang min mann og jeg var i Hellas, gikk et par forbi oss da vi satt på en taverna. Min mann nikket mot dem og sa: «De er lærere. Begge to.»

«Jaha!» sa jeg sånn passe snurt.

«Ja, men se på dem da! Det ligger jo tykt utenpå!» Jeg studerte menyen og furtet litt på lærerstandens vegne. Vi snakket med dem dagen etterpå. De var lærere. Begge to.

Hvis du spør meg hvordan en typisk lærer ser ut, har jeg ikke noe svar på det. I alle fall ingen jeg tør å skrive. Spør du en seksåring, derimot, kan du for eksempel få dette svaret: «En frøken er en dame som har store bukser, store sko og stor mage. Jeg tror hun veier litt mye.»

Eller dette:

«En dronning er pen. Alle dronninger er pene. Hvis de ikke er pene, kan de ikke være dronninger. Da kan de være for eksempel lærere.» Lærere forbindes ikke med glamour, ikke med dyre drakter og diamanter. Jeg tror ikke vi forbindes med skjønnhet heller, selv om de aller minste kan synes at læreren er den vakreste i verden.

I den fornøyelige barnebokserien om Tsatsiki skriver Moni Nilsson om at Tsatsiki er på jakt etter en helt spesiell gave til sin mor. Hun skal få slike strømper som frøken har. Slike brune som det stikker ut hår av. Merkelig nok er det ingen butikker som selger det.

● Hilde Eskild

lærer, forfatter og forteller

FOTO SONDRÉ TRANSETH

En litt eldre elev, på mellomtrinnet, mente at «en god lærer er en som klarer å få klassen til å være stille uten å få svetteringer under armene.» Det er ikke alltid jeg klarer det, men jeg kler meg deretter. Greit med en kardigan over blusen som strammer over magen og de vide buksene.

Universitetet i Sørøst-Norge spurte noen elever hvordan den perfekte læreren så ut. De hadde mange ideer: Spisse, store ører, for å høre alle sammen. Tusen fingre. Øyne på stilk – helst hundre av dem. Rockesveis og bok på hodet. En illustratør tegnet det barna beskrev. Det ble et spennende vesen som kan tenkes å høre hjemme på en annen planet i en galakse langt, langt borte.

Jeg innrømmer det gjerne. Vi er noen underlige skapninger. Vi kommer i alle slags størrelser og varianter. Elevene møter et mangfold gjennom alle sine år med skolegang. Slik skal det være. Hvordan vi ser ut er ikke nøye, men det er ett spørsmål vi bør stille. Til oss selv. Hele tiden.

Hvordan er en god lærer?
Perfekte blir vi aldri.

«En god lærer er en som klarer å få klassen til å være stille uten å få svetteringer under armene.»

● Tilbakeblikk

For 50 år siden

Hele lærerstaben
bannlyser røyk

Det lukter friskt og rent og fint overalt ved Innbygda skole i Trysil – og lufta er klar og fjern for striper selv om solstrålene skjærer skrått inn gjennom vinduene. Skolestyrer Ivar Eide er både glad og stolt over det, og spør en etter årsaken, er det bare hyggelig å svare: – Hele staben ved skolen teller fjorten, ikke én røyker! Vi har en vikar som nok tar seg en røyk iblant, men aldri på skolen, så her ser vi aldri en røyksky. Og det er vi alle sammen tilfreds med.

Norsk Skoleblad
nr. 6/1971

For 25 år siden

Ikke ta fra oss
røykerommet!

– Jeg etterlyser innsats fra Lærerforbundet sentralt for å forsvare røykernes interesser. La oss beholde røykerommet. Dette smaker av yrkesforbud! sier ungdomsskolelærer Kåre Steinsland til Skolefokus. [...] – Forbud mot å røyke på skolen oppleves av mange som en drastisk forverring av arbeidsmiljøet. Det går sterkt ut over trivselsfaktoren, i tillegg til at det er å krenke vårt menneskeverd, fortsetter han og håper at Lærerforbundet nå tør å opptre selvstendig, og ikke skjule til hva som er politisk korrekt og stuert.

Skolefokus nr. 3/1996

Undervisning med trygg avstand

Når det nå for tida er viktig å holde god avstand, også i undervisningen, kan en del lesere kanskje bli inspirert av dette grepet til Bernhard Stokke, overlærer ved Tåsen skole i Oslo. For å gjøre solsystemets svimlende dimensjoner begripelige lot han elever innta rollen som Sola og planetene og plasserte dem i relativ avstand fra hverandre.

Per Michaelsen gikk i sjette klasse den gangen, og han husker godt dette pedagogiske stuntet denne novemberdagen i 1959.

– Dette foregikk på skolens idrettsplass, som var ca. 70 meter lang og 50 meter bred. Barna var plassert i passende avstand med Sola i midten. Jeg syntes det var interessant, sier han.

Og med Merkur såpass tett på Sola at det riktig nok kunne fått Bent Høie til å rynke øyebrynene, ble det akkurat plass til Pluto i enden av idrettsplassen.

Undervisning som politisk handling og håp

● **Cecilie van der Hagen Johansen Pérez**

fylkesstyremedlem i
Utdanningsforbundet

Viken

FOTO: PRIVAT

Filosofen, pedagogen og mennesket Paulo Freire påvirket mitt valg om å bli lærer.

Hvis noen spør deg om hvorfor du ble lærer, hva vil du svare? Jeg vil si at ønsket om å gjøre en endring i menneskers liv sto sterkt for meg. Jeg vil legge til at filosofen, pedagogen og mennesket Paulo Freire har påvirket mitt valg. Først ikke bevisst, men da jeg som student for første gang leste hans mest kjente verk, «De undertryktes pedagogikk», oppdaget jeg at han allerede lenge hadde vært med meg både som menneske og studievalg. Han var ikke pensum, heller ikke da jeg studerte pedagogikk. Men det var nettopp Freire som hjalp meg til å sette ord på hva utdanning er og hva utdanning kan være. Utdanningen endrer ikke verden, men utdanningen kan endre menneskene som endrer verden.

«Håpet eksisterer bare når man sanser og drømmer med morgendagen, og når man oppdager at det er nettopp ved å slåss for å endre det nåtidige at morgendagen dannes.»

Paulo Freire

Mennesket er i sentrum når Freire snakker om pedagogikken, samfunnet og fremtiden vi skaper sammen. Det er mye håp å finne i hans tenkning, og det er mye kjærlighet. Stor kapasitet for kjærlighet er viktig for å kunne gå i verk med gjerninger som gjør noe med de mange vonde angrepene mot menneskene blant oss som har minst. Det er både enklere og mer komfortabelt å lene seg til de maktstrukturene som dominerer, der man selv kan høste mange fordeler. Vi må frigjøre oss fra de undertrykkende systemene i samfunnene, og vi må frigjøre oss fra å undertrykke i systemet. Samfunnet er skapt av mennesker, og mennesker kan også endre det. Fremtiden er full av uprøvede muligheter. Det gir håp, men det stiller også krav til oss selv, våre fellesskap, solidaritet og vår humanisme. En diskriminerende verden kan endres, bli mer rettferdig, mindre dehumaniserende og mer human. Freire anerkjente alltid at endring er vanskelig, men mulig.

Kritisk pedagogikk er et grunnleggende element i arbeidet for sosial endring. Gjennom kritisk undersøkelse, dialog og refleksjon utvikler vi

bevissthet om oss selv, hverandre og samfunnet rundt oss. Refleksjon og handling går hånd i hånd i en praksis for endring. Kunnskap skaper vi sammen. Vi lærer alle sammen, både elev og lærer. Eleven anerkjennes som et likeverdig menneske, et subjekt med kunnskaper og erfaringer. Det er viktig å kunne lytte, søke å forstå den andre. Det krever også at vi jobber med oss selv, utvikler toleranse. Det er gjennom øvelse av toleranse mulig å oppdage den rike muligheten det er å lære sammen og gjennom andre mennesker. Men kanskje må vi også løse litt opp i egen personlighet for å utvikle toleranse. Mennesket har en uferdig natur. Det finnes ingen ferdig oppskrift som definerer hvem vi er eller skal være. For Freire var derfor pedagogikken strategisk og performativ og del av en bredere politisk praksis for endring. Freire regnes som grunnleggeren av kritisk pedagogikk eller frigjøringspedagogikk.

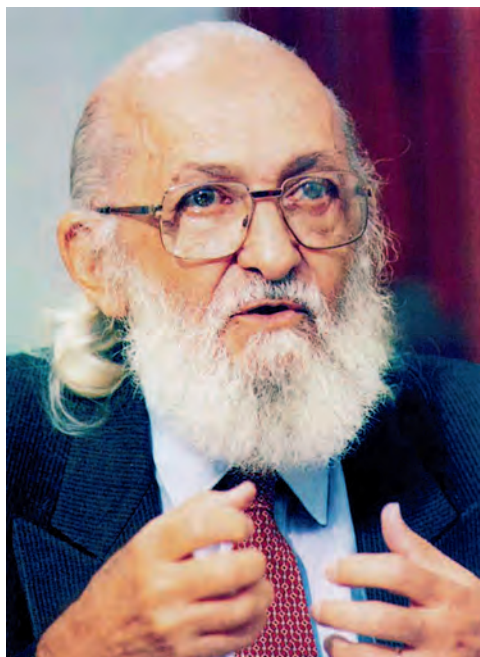
«Frigjøring er praksis: menneskers handling og tenkning stilt overfor sin tilværelse i den hensikt å forandre den.»

Paulo Freire

Utdanningen skal ikke ha som mål å resultere i et vitnemål, eller dokumenterbar videre innpassning i et system der personer reduseres til objekter. Objekter kan telles, objekter kan måles. Mennesker lytter man til, og mennesker snakker man med. Utdanning i seg selv fører ikke til endring. Utdanning kan også tjene formålet om å opprettholde et urettferdig system og de eksisterende sosiale forskjellene, for vi lærer å tilpasse oss. Vi lærer å gå inn i en definert rolle og være nyttig for andre enn oss selv. Slik kan vi få nyttige arbeidere, men en slik utdanning er fremmedgjørende og fører til lært maktesløshet i møte med noen andre med mer makt.

Freire var en sterk kritiker av det han kalte for bankpedagogikken, en pedagogikk der eleven ses som passiv mottaker av ferdige kunnskaper opp til et forhåndsdefinert mål. Derfor er det lite plass til testing, måling og resultatstyring i Freires pedagogikk. Læringen må ta utgangspunkt i elevens

«Det er både enklere og mer komfortabelt å lene seg til de maktstrukturene som dominerer, der man selv kan høste mange fordeler.»

Paulo Freire (1927–97)

FOTO INSTITUTO PAULO FREIRE

«Endring er aldri enkelt, men det er mulig. Fremtiden er full av uprøvde muligheter.»

egen virkelighet, og eleven selv som tenkende og handlende subjekt, rik på kunnskap og erfaring. Det er imidlertid mye makt og ideologi i språket, og dermed også i å etablere skiller mellom noen tenkemåter og uttrykksmåter som mer kultiverte enn andre. Målet må heller være forståelse og dialog, skape sammen. I undervisningen kan en derfor ikke se på eleven som passiv og læreren som aktiv part i å fylle eleven med ferdige og målbare kunnskaper og ferdigheter. Kunnskap og læring er ikke forhåndsdefinert.

«Distinksjonen er som følger: I tilpasningen finnes det en overensstemmelse, en justering av kroppen etter de materielle forholdene, de historiske forholdene, de sosiale, de geografiske og de klimatiske forholdene osv. Ved å sette i gang noe er det som finnes beslutninger som tas i betydning endring av verden. Av den grunn aksepterer jeg for eksempel ikke uttrykk som «det er synd at det er så mange brasilianske kvinner og menn som dør av sult. Men nå er det en gang slik realiteten er.» Nei. Jeg forkaster en slik påstand som en falskhet, som en ideologi. Ingen virkelighet er som den er. All virkelighet er underlagt muligheten for vår endring av den.»

Paulo Freire

Å vende tilbake til fremtiden betyr at vi må vende tilbake til teorier fra fortiden for å anvende disse når vi skaper oss en fremtid. De handler ikke bare om å utforske hvordan teoriene fungerte i fortiden, men om å finne ut om disse ideene fortsatt er brukbare i dagens og fremtidens samfunn. Paulo Freires arbeider er kanskje i dag enda viktigere enn de var på den tiden da han skrev dem. Problemstillingene som han peker på i utdanningssystemet og i samfunnet ellers har ikke avtatt, men heller blitt mer intense og sterkere.

Vi må gjøre noe med de autoritære kreftene som forsøker å plukke fra hverandre forståelsen av hva kritisk bevissthet og kritisk tenkning er, på alle nivåer i utdanningssystemet. Vi må spørre om vi står overfor en intens og farlig utvikling. Har vi ikke språk til å beskrive og sette ord på dette, er

vi ille ute. Da kan det hende at vi tar for gitt det vi får servert som «kritisk tenkning» til skolen, uten den kritiske og utforskende undersøkelsen i seg selv som er nødvendig. Selv om språket Freire utviklet ikke er fullstendig, er det han som fremfor noen har utviklet språket og tenkningen for den kritiske pedagogen og hva som er kritisk tenkning. Derfor er det bekymringsfullt å se at Freire ser ut til å bli fjernet både fra lærerutdanningene og fra vår bevissthet som pedagoger.

Det er forståelig at Paulo Freire kan oppfattes som en trussel mot krefter som ønsker å dominere, ønsker å ha hegn om makt til å definere verden. Freire står for demokratisering og sosial endring. Ikke bare som tanke, ikke bare som handling, men som refleksjon og handling hånd i hånd. Han okkuperer rommet mellom det politiske og det mulige. Han utviklet språket for den kritiske pedagogikkens oppdrag, hvordan være pedagogisk involvert, kreativ og transformerende. Vi endrer oss i takt med en endrende verden. Slik sett er utdanning alltid politikk. Læreren er en politisk aktør, og det å undervise er en politisk handling.

Er vi «nøytrale», lar vi bare den dominerende ideologien handle gjennom oss, vi blir nyttige for det eksisterende. Som pedagoger må også vi være kritisk reflekterende og kritisk handlende. Vi har en forpliktelse til samfunnet og oss selv, vår velbefinnende, akademisk helse, skolens helse og egen helse. Håpet her og nå er væren i fremtiden. Selv om Freire ikke lenger er fysisk blant oss, er han med oss i ånd og tanke. Vi kan igjen delta i en sosial og teoretisk diskurs om utdanningen. Å være i verden betyr også å endre den. Håpet her og nå er væren i fremtiden. For å si det med Paulo Freires egne ord: «Har du ikke fremtid, har du heller ikke nåtid.»

For meg, og flere med meg, handler det om å finne tilbake til og kjempe for selve årsaken til at jeg ble lærer. Jeg vil bidra til endring. Endring er aldri enkelt, men det er mulig. Fremtiden er full av uprøvde muligheter.

Problematiske sider om islam er feid under te

Dag T. Elgvin
pensjonist, Svelvik
FOTO PRIVAT

Læreverk i livssynsfaget har til dels store mangler i kapitlene om islam.

Som tidligere samfunnsfaglærer og lærer for innvandrere vet jeg hvor viktig det er å belyse temaer fra ulike sider. Når dette også gjøres i en lærebok, er det tegn på kvalitet. Ut fra et sånt perspektiv har jeg fattet interesse for lærebøker i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE) og har vurdert islam-kapitlet i Cappelen Damms «KRLE-boka 8-10 Basis», 2017, «Store spørsmål 9», 2016 fra Aschehoug, og «Horisonter 8», nettbok 2006 fra Gyldendal. De tre bøkene tegner jevnt over et «snilt» bilde. Bare Aschehoug tar opp politisk islam, inkludert bruk av terror. Forlagssjefen for sakprosa i Gyldendal, Reidar M. Solberg, viste en ydmyk holdning i Aftenposten 25.11.2020: Forlagets ansvar er å kvalitetssikre tekster, og «dersom det er elementer som må rettes opp eller beklages, kan vi forsikre at vi skal gjøre det.»

Muhammeds liv

Alle bøkene fremhever Muhammed som forbilde for muslimene i dag. Ingen av dem trekker frem

den store forskjellen i livet hans i Mekka og Medina; fra fredelig predikant til politisk, militær og religiøs leder. Forskjellen gjenspeiles i Koranen. Slik informasjon er relevant.

Muhammed erobret i 630 Mekka med en hær på 10.000 soldater, skriver Gyldendal. Aschehoug kaller det «gjenforening», uten å skrive noe om ti tusen krigere. Dette er skjønmmaling.

Forholdet til jødene

Ifølge læreplanen av 2015 skulle elevene kunne presentere «aktuelle spørsmål som opptar mange muslimer». Forholdet til jøder må regnes som ett av dem, aktuelt ikke minst på bakgrunn av regjeringens handlingsplan mot jødehat.

Hverken Gyldendal eller Cappelen Damm skriver noe om jødene. Aschehoug skriver at jødene i Medina «fikk avtaler og rettigheter innenfor det muslimske samfunnet». Fikk? Det nevnes ikke at Muhammed først prøvde å få jødene i Medina til å godta ham som profet, men de merket at læren hans ikke stemte med toraen, og forkastet ham. Noen jøder godtok Muhammed som militær leder og fikk beskyttelse. De andre tvert imot.

Jøder som skrev nidvers mot Muhammed, ble drept. Dette sier noe om hans syn på ytringsfrihet – et høyaktuelt tema. Bøkene opplyser ikke at Muhammed tvang to av de jødiske stammene i Medina til å dra sin vei og at mennene i den tredje fikk hodet kappet av og kvinnene solgt som slaver. Lærebøkene opplyser ikke at Koranen er tvetydig; På den ene siden gis jødene (og de kristne) en spesiell status som «bokens folk», på den andre siden er det oppfordringer om å drepe dem.

Forholdet til Vesten

Ifølge læreplanen av 2015 skulle elevene «kunne gi en oversikt over viktige historiske hendelser».

Innspillforfatteren har ett og annet å utsette på flere lærebøkers presentasjon av islam. Her ser vi skoleelever lære om religionen i moskén til World Islamic Mission i Oslo.

ARKIVFOTO BO MATHISEN

eppet

I den nye læreplanen er det tilsvarende målet at elevene skal kunne utforske og drøfte hvordan religioner «inngår i historiske endringsprosesser».

Gyldendal har gjort et godt pedagogisk grep med å tegne en slynget linje med årstall og stikkord for viktige hendelser, og én av oppgavene er høyaktuell: «Hvilke hendelser på tidslinja kan ha bidratt til å skape et dårlig forhold mellom islam og kristendommen opp gjennom historien?»

De aller fleste hendelsene er fakta, men på ett sted har forfatterne gitt sin egen mening til kjenne: Det var én hendelse som fikk «varige negative følger for forholdet mellom kristendommen og islam»; korstogene. Det kunne like gjerne stått at erobringen av Midtøsten og Nord-Afrika, som var kristne områder, har gitt varige negative følger for

dette forholdet. Selv i dag blir kristne drept, andre rømmer. I Egypt utgjør kopterne bare 10 prosent, i andre land er det bare promiller igjen. Boken kunne drøftet hvorfor. Dhimmi-reglene gir en nøkkel.

I boken sies videre at europeerne fikk god nytte av den muslimske gullalderen, og «våre arabiske tall» brukes som eksempel. Her får muslimene æren på sviktende grunnlag. Titalssystemet, inkludert tallet 0, kom fra India, formidlet via syriakiske kristne i Midtøsten.

Dette var noen spredte eksempler på skjevhet. Alle bøkene bør revideres med sikte på bedre balanse. Jeg har tilbudt forlagene vurderingen min, Gyldendal og Cappelen Damm takket ja. Jeg står til tjeneste om forlagene ønsker ytterligere råd.

«Jøder som skrev nidvers mot Muhammed, ble drept. Dette sier noe om hans syn på ytringsfrihet – et høyaktuelt tema.»

Lyst til å bli lærer, men mangler PPU?

NMBU tilbyr praktisk-pedagogisk utdanning for deg med bakgrunn i realfag eller naturfag. Studer på heltid eller deltid.

studieveileder-realek@nmbu.no
nmbu.no

Søknadsfrist
15. april

Eksamen, faglege nettverk og doldismakt

● **Roar Ulvestad**
lektor i norsk og hovud-
tillitsvald i Utdannings-
forbundet Bergen
FOTO INGEBJØRG JENSEN

No er det over eit år sidan Utdanningsforbundet sist hadde landsmøte. Covid-19 eller ei, det er på tide å sjå korleis det har gått med oppfølging av dei vedtaka som vart gjort der.

Med nyvunnen digital kompetanse har vi i dei ulike ledda av organisasjonen langt på veg køyrt ein normalkvardag med omsyn til oppretting av utval, komitear og arbeidsgrupper og hatt eit godt trykk på oppgåvene våre. Vi kan dermed ikkje utan vidare skulde på virus for at vedtak ikkje er følgd opp. Ikkje veit eg kor proppen er, men nokre av vedtaka finn vi framleis berre i landsmøteprotokollen.

På landsmøtet vart det gjort eit vedtak som legg eit tiltrengt trykk på «fag» i «fagforeining». Etter systematisk og godt påverkinsarbeid frå kanskje særleg Eline Høiberget, frå det som no er gigantfylket Innlandet, vart det vedteke at Utdanningsforbundet skal «prøve ut faglige nettverk» og at sentralstyret skulle drøfte mandat, omfang og arbeidsmåtar for slike nettverk, for kanskje å ende med det forslagsstillaren kalla «faglege råd». Høiberget fekk mellom anna støtte frå Anne Cathrin Fodstad frå Agder, som sa: «Medlemmene i videregående er opptatt av faglighet og faglig innflytelse. Utdanningsforbundet trengjer en tydelig faglig stemme.»

Denne faglege stemma er det like viktig å ha for grunnskule som vidaregåande. Den faglege diskusjonen i Utdanningsforbundet er no prega av ein-skildpersonar sitt engasjement i einskildsaker, og i samband med fagfornyninga har det vore demokratiske møteplassar der fagroyster frå Utdanningsforbundet har fått kome med innspel, gjennom forbundet sitt eige sekretariat, dei tillitsvalde eller lærarane. Dette tilsiget av faglege innspel treng vi vel so mykje i kvardagen mellom reformene som når reformene vert utforma.

Det er ikkje sånn at fagutviklinga er over når ein læreplan ligg føre, det er då alvoret eigentleg tek til. Å ha eigne råd, nettverk eller utval som følgjer landsmøteperiodane er ein måte å fylgje opp dette behovet for at profesjonen har ei hand på rattet. Kanskje òg fungere som ein GPS når terrenget er for ukjent for rallykøyrarane i departement og direktorat. Sånn som det er no, står vi som tilskodarar og ropar i det bilane susar forbi.

Eit fagleg utval skal ikkje vifte med fasitar, men kan bidra til å aktivere og synleggjere gode debattar

rundt faglege spørsmål etter kvart som dei kjem. Eit konkret døme er eksamen. No har vi fått eit omstridd framlegg til matematikkeksamen, som skil seg frå tidlegare praksis, og som mange fagfolk vurderer til å vere for dårleg. Ære være nokre av Høgre sine eigne utdanningspolitikarar, som har teke denne kritikken alvorleg, og all mogleg heider og ære til Thom Jambak i sentralstyret, som har hatt ei rekke innlegg i media der han har problematisert matematikkeksamen, blant anna i Aftenposten.

Innspel frå eit fagleg utval på eit so tidleg tidspunkt som mogleg ville kunne gjere debatten mykje mindre skyttergravsprega og kanskje føre til at elevane fekk ei optimal eksamensform å forholde seg til. Eit fagleg utval er ein systematisert måte å drive parts-samarbeid som vil kunne heve det faglege nivået på alle elevar sitt opplæringstilbod. Kvar blir desse nettverka av? Vi treng demokratiske korrektiv til det som skjer når fagfornyninga skal rullast ut og vi skal etablere og utvikle ein reelt fornya fagleg skulekvardag.

Mitt inntrykk er at sjølve fagfornyninga vart grundig gjennomført, både i fasen med konstruksjon av faglege kjerneelement og i fasen der kompetansemåla vart skrivne, av gode fagfolk frå heile utdanningsløpet. Dei store skulefaga var først og best behandla, so kom faga frå yrkesfaga, som vart utvikla med langt mindre ressursar, og til sist kjem no eksamen, og ein uendeleg ryddejobb, der ein må gjere alt ein ikkje har tenkt på tidlegare. Til lenger ein har kome i denne prosessen, til slakkare har demokratiet og deltakinga vore, slik at det no blir teke ein haug med store og små vedtak om eksamen og fag utan at profesjonen, gjennom tillitsvalde eller demokratisk utplukka fagfolk, er engasjerte.

Fagmennesket ved dette tastaturet er spesielt bekymra for korleis innrettinga på eksamen for norskfaget blir. Vi veit det skjer eit arbeid no, men ikkje kva som er tenkt so langt. Eg fryktar at vi ender opp med ei eksamensform som er faget frammand, etter lukka prosesser som ikkje sikrar verken kvalitet på eksamensformatet, eller eigarskap for oss som skal både utdanne elevar og deltakarar

«Det er ikkje sånn at fagutviklinga er over når ein læreplan ligg føre, det er då alvoret eigentleg tek til.»

fram til eksamen, og stå for sensuren. Eg skjønner ikkje at det må ta sånn tid å spikre eksamensform for dette faget, og eg skjønner ikkje kvifor det ikkje er opne prosessar i dette. Ingen veit jo noko, men eg går ut frå at denne godt dulde prosessen endar opp i radikale endringar som lager like mykje bråk som foreliggende framlegg til matematikkeksamen.

Når prosessane er so seige som dei no er, råkar det elevane òg. Vi har til dømes ei lita, men viktig gruppe med innvandrarakgrunn, som med bakgrunn i høgskuleutdanning frå heimlandet tek norsk studiespesialisering på to år. Desse kunne ikkje ta til med fornya læreplan hausten 2020, fordi eksamen for 3VGO ikkje er klar før om tre år. Om det verkeleg er slik, har eksamen fått ein absurd

definisjonsmakt, når han hindrar ei elevgruppe i å ta del i utviklinga. Det er jammen nok av blindsoner i den fagutviklinga vi har gåande!

Vi må få ein eksamensform i alle fag, som tek omsyn til det som har skjedd før eksamen, og eg ser ingenting i vegen for at det formatet vi har hatt på eksamen også skal bli ståande frå og med LK20. Det å skrive lange og gode tekstar viser ein breidde- og djupnekompetanse i faget som aldri går av moten. Med systematisk og god opplæring og livsnære og relevante tekstar knytt til skrivetemaet, kan ein få mykje ut av ein lang og god skrive dag.

Eg veit at ein skal fokusere på ein adressat og eitt budskap i ein slik tekst, men eg dristar meg til eit dobbeltløp i samband med dette om eksamen.

Eg etterlyser at landsmøtet sitt vedtak om faglege nettverk blir sett ut i livet og at vi får ein meir open prosess om eksamen, slik at lærarstemma kan vere med og sikre både kvalitet og eigarskap. Den første etterlysinga går til sentralstyret i Utdanningsforbundet, den andre går til den heldig utvalde gruppa av doldisar *) som sit og smir på eksamensformer i eit seminarrom i Utdanningsdirektoratet ein plass. Gode svar kan rette litt på eit demokratisk under-skot i landet si pågåande skuleutvikling, men eg har kasta stein i botnlause brønner før.

*) doldis (frå svensk dold- av dölja; same opphav som dölje, om sisteledet, sjå -is) ukjend person i viktig stilling

UiO : Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

SØKNADSRIST: 1. MARS

Velkommen til **REKTORUTDANNINGEN** ved Universitetet i Oslo!

Utdanningen er et gratis deltidsstudium over tre semestre for ledere i grunnopplæringen. Studiet gir 30 studiepoeng og er lagt til rette for å kunne kombineres med din daglige praksis som leder i skolen! Rektorutdanningen gir også innpassing til Masterprogrammet i utdanningsledelse ved ILS. Oppstart er høsten 2021.

Fagmiljøet ved ILS er landets største innen utdanningsledelse. De ansatte er blant landets ledende aktører på forskning og formidling om ledelse og styring i skolen. På studiet møter du engasjerte forelesere som er genuint opptatt av å tilrettelegge for læring og utvikling gjennom tett oppfølging av studentene der gruppecoaching er en av flere suksessfaktorer.

Alt om utdanningen og opptak finner du på hjemmesiden vår:
www.uv.uio.no/ils/studier/evu/rektorutdanningen

Rektorutdanningen tilbys på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

● Smittevern

Barn under pandemien

Norge har vært i unntakstilstand siden 12. mars 2020. Hele verden preges av det nye koronavirusets herjinger. Landet ble stengt ned 12. mars i fjor, og vi vet alle hvordan det har påvirket oss og dem rundt oss. Jeg har stor respekt for de som står i front, fagekspertise og alle som tar beslutninger på vegne av oss alle.

Jeg savner imidlertid mer søkelys på barna i barnehage og skole. De er totalt avhengige av tillitspersoner rundt dem. Barneombud Inga Bejer Engh har nylig skrevet brev til alle de involverte departementene der hun ber om at tiltak for barn og unge blir lettet på.

Nasjonale tiltak rammer barn og unge hardt. Det bør være mulig å differensiere tiltakene noe etter hvor utbredt smitten er rundt i landet. Vi vet at belastningen for enkelte barn og unge kan være store når de ikke får oppleve samhold med andre barn. Vi vet også viktigheten av tilhørighet, og det å bli sett av andre rundt barna.

Flere barn i Norge vokser opp med krevende oppvekstvilkår. For mange er skolen et etterlengtet fristed. Pusterommene blir færre under pandemien for barn som lever i tøffe familieforhold. Hvordan sikrer vi god oppfølging av barn og unge under pandemien?

Jeg er redd for at beskyttelsen i barnehage og skole reduseres under pandemien. Jeg er bekymret for barn som lever under dårlige omsorgsbetingelser og som opplever mye konflikter, stress og vold hjemme. Vi vet at dette er svært skadelig for barn, og konsekvensene er alvorlige.

Det finnes systemer rundt mange av disse barna, men bekymringen må også være stor for de barna som ennå ingen har oppdaget og som har det vanskelig hjemme.

Jeg håper barneombudet blir lytta til, og at barn sikres riktig og god oppfølging.

Cecilie Agnalt | komitéleder for kultur Viken Arbeiderparti

Jeg er bekymret for barn som lever under dårlige omsorgsbetingelser og som opplever mye konflikter, stress og vold hjemme, skriver Cecilie Agnalt.

FOTO GERD ALTMANN, PIXABAY

● Nynorsk

På tide med eit taktskifte

Det er mykje bra i regjeringa sitt framlegg til ny språklav. Lova skal sikre norsk som samfunnsberande språk, sørge for reell jamstilling mellom bokmål og nynorsk, og ho slår fast at det offentlege har eit særleg ansvar for å verne om og fremje nynorsk som det minst brukte språket i Noreg. Denne formuleringa må føre til eit taktskifte i språkpolitikken. Mållaget ser på den nye språklova som eit politisk ynske frå nasjonale styresmakter om å ta tilbake makta over språkpolitikken.

I Kommune-Noreg breier bokmålet om seg, til aksept frå lokalt folkevalde. Der møter nynorsken både bollar og bestevener. Det går nok eit tydeleg skilje mellom kjerneområda og randsonene, men jamvel nynorsk kommunar bryt lova og driv nynorsken ut av skulekrinsar og klasserom. Kommunedirektørar gjer seg til kjeltringar for å saldere budsjett, og rektorar motarbeider nynorsken. Alle velsigna av passive kommunestyrerepresentantar. Dette er også Noreg.

Nynorskelevar er ikkje andrerangs, men mange

● Kompetansekrav med tilbakevirkende kraft

Meningsløs videreutdanning

Jeg har jobbet 21 år i ungdomsskolen og undervist i fagene samfunnsfag, kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE) og norsk. Jeg har mellomfag i religionsvitenskap og grunnfag i historie og allmenn litteraturvitenskap fra en «gammeldags» cand.mag.-grad fra 1999. Jeg har også praktisk-pedagogisk utdanning (PPU), så jeg er formelt sett adjunkt, og jeg har undervist i norsk i 21 år.

Denne høsten har jeg vært nødt til å oppfylle kompetansekravet med tilbakevirkende kraft og ta «Norsk 8-13» ved Høgskolen i Hamar. «Norsk 8-13» er et digitalt etterutdanningsprogram hvor det er 15 studiepoeng i språk og 15 studiepoeng i litteratur.

Det går ikke an å dele opp disse poengene. Jeg må ta hele emnet for å få godkjent språkdelen, og ender da med 75 studiepoeng i litteratur.

Etter at fagfornyelsen nærmest fjerner litteraturhistorie fra fagplanene i grunnskolen, høres jo dette briljant ut.

Hvorfor er det ikke sterkere søkelys på spesialpedagogisk kompetanse som jeg faktisk trenger?

av dei får ei dårlegare lese- og skriveopplæring enn bokmålslevane. Ofte manglar nynorske lærebøker, og digitale læremiddel som berre finst på bokmål, dominerer. Elevar går i språkblanda klasser, i strid med lova, og lærarane er ofte ikkje språkmektige nok til å drive forsvarleg nynorskopplæring.

Når skuleeigar ikkje tar ansvaret sitt, må også nasjonale styresmakter på bana. Det må først tilsyn med at nynorskelevane får rettane sine etter opplæringslova, inkludert retten til læremiddel på nynorsk. Når den nye språklova er på plass, bør det første som skjer vere at regjeringa greier ut korleis det offentlege Noreg, inkludert norske kommunar, følgjer opp dei språklege interessene og rettane til innbyggjarane. Dei må leggje eit slikt nytt og oppdatert faktagrunnlag på bordet i ei melding til Stortinget. Berre slik kan dei folkevalde stake ut ein ny og offensiv språkpolitikk i tråd med ambisjonane i lova dei snart skal vedta.

Peder Lofnes Hauge | leiar i Noregs Mållag

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

craft

anning

Jeg har aldri hatt utfordringer med å undervise i norskfaget som fag. Jeg har imidlertid utfordringer hver dag med at halve klassen har ulike diagnoser og lærevansker, og at jeg ikke innehar den spesialpedagogiske kompetanse jeg trenger for å hjelpe dem.

På skolen er det to spesialpedagoger. Med nesten 700 elever sier det seg selv at man ikke kan løpe ned dørene hos dem på daglig basis.

Er det noe oppmerksomhet rundt denne helt meningsløse videreutdanningen av allerede utdannede folk, rundt tåkeleggingen av det som faktisk er behovet; at spesialpedagogikk bør bli en obligatorisk del av utdannelsen eller at langt flere spesialpedagoger bør ansettes ved hver skole?

Elisabet Lotsberg

Innsenderen har måttet ta videreutdanning i norsk grunnet kompetansekravet, men påpeker at siden hun daglig har utfordringer med elever med ulike diagnoser og lærevansker, ville spesialpedagogisk kompetanse vært mye mer hensiktsmessig.

VEILEDERTDANNING

Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen

Kompetanse for kvalitet

VEIL4000B Veiledning i skolen

Undervisningen er samlingsbasert med tre samlinger, hver på to dager. Mellom samlingene er det nettbaserte komponenter.

Grunnmodulen vil legge grunnlag for å gå videre med veilederutdanningen hvor du kan velge mellom to retninger, hver på 15 studiepoeng, som starter opp våren 2022.

- VEIL4001B – Profesjonskvalifisering: veiledning av studenter og nyutdannede
- VEIL4002B – Profesjonsveiledning: prosessveiledning for kvalitetsutvikling

Temaer i studiet vil være:

- *Veiledning i skolen: roller, funksjoner, ansvar, etikk og skolen som organisasjon*
- *Kunnskaper om og ferdigheter i veiledning, observasjon, analyse, veiledningsmetoder, vurdering og kritisk refleksjon*
- *Profesjonell utvikling for ulike grupper i skolen: individuelle og kollektive læringsprosesser, profesjonelle læringsfellesskap og kollegaveiledning*
- *Forsknings- og utviklingsarbeid*

Studiet gir deg formell kompetanse i veiledning av lærerstudenter, nyutdannede lærere og andre kolleger. Studenter som har fullført veilederutdanningen på ILS (totalt 30 stp) kan søke opptak direkte inn på det andre året av vårt Masterprogram i utdanningsledelse

Søknadsfrist KFK: 1. mars

Web: tinyurl.com/VEIL4000

Nord universitet

Smålighetens nådegave

Khrono kunne den 17. desember 2020 melde at styret ved Nord universitet nekter å gratulere studentene på Nesna som 15. desember vant tittelen årets navn i akademien. Representant for undervisnings- og forskningspersonalet, Tor-Helge Allern, hadde på styremøtet 16. desember fremmet et forslag om en gratulasjon med følgende innhold:

«Styret for Nord universitet berømmer Nesna-studentene for deres engasjement, maktkritiske argumentasjon. Studentene på Nesna har vist en integritet, saklighet og akademisk redelighet som bør være en målestokk både for ansatte, studenter og ledelse ved Nord universitet. Styret ved Nord universitet beklager tidligere negative omtaler av kvaliteten på Nesna-studenter, og finner det rimelig at de også får fullføre sin lærerutdanning ved det studiested de ble tatt opp»

Resten av styret, med unntak av Torill Risøy, hadde en annen oppfattelse, og nestleder Bjørge Tørresdal valgte å blande sammen studentene på Nesna med Folkeaksjonen for høyere utdanning på Helgeland i sin argumentasjon. Hun mente at Folkeaksjonen har kommet med trusler og personangrep både mot rektor og medlemmer av styret. Dette er drøye anklager, som ikke gis belegg. Hun beskriver også da Folkeaksjonen reiste seg og flekset musklene mot styrevedtaket på Værnes den 26. juni 2019, og kaller det «den knyttneven som ble reist mot styret» og at hun aldri har opplevd noe slikt i en demokratisk sammenheng før.

Her bygger altså flertallet i universitetsstyret sin argumentasjon på falske beskyldninger mot Folkeaksjonen, og bruker dette som grunn til ikke å anerkjenne sine egne studenter; en helt annen

SKJERMUMP FRA KHRONO.NO

gruppe mennesker, som har vunnet en historisk og prestisjetung pris.

Slik vi ser det, har studentene opptrudd redelig og saklig hele veien, og har verken truet eller trakassert noen.

At styret nå nekter å anerkjenne egne studenter fordi de har tilknytning til Nesna, og bruker Folkeaksjonens historie som begrunnelse, viser en smålighet vi ikke kan fatte, og langt mindre akseptere. Det at flertallet i styret velger å nekte å anerkjenne sine egne studenter, er bare flaut. Og verre blir det når de tyr til sammenblandinger og udokumenterte anklager i sin begrunnelse. Dette faller inn i en etter hvert veletablert tradisjon ledelsen ved Nord universitet har for å frata Helgeland, Nordland og norsk akademien noen grunn til å ha tillit til Nord universitet.

Utdanningsforbundet på Helgeland tar sterkt avstand fra Nord-styrets falske anklager og slette behandling av studentene. Vi vil samtidig gratulere studentene som står rakrygget i en storm av smålighet fra sin egen universitetsledelse.

Utdanningsforbundet på Helgeland

ved lokallagene Alstahaug, Brønnøy, Hattfjelldal, Herøy, Leirfjord, Lurøy, Nesna, Rødøy, Træna, Vega og Vevelstad

Norsk som andrespråk

Smålatne ønske for eit viktig fag

Etter mange år med norsk som andrespråk ser det ikkje ut til at fylke eller kommunar har klart å implementera faget i skulen. I ei facebook-gruppe for lærarar i norsk som andrespråk vart dette spørsmålet stilt: «Om du hadde fått innvilga eitt ønske når det gjeld norsk som andrespråk. Kva ville du ønska deg då?»

Det var stort engasjement med mange innspel: Her er eit knippe av ønska. Legg merke til at dei fleste ønska er noko som vert rekna som sjølv sagt elles i skulen.

Når det gjeld norsk som andrespråk ønskjer lærarane at:

- Skulane følgjer gjeldande lover og forskrifter.
- Alle som underviser minoritetsspråklege elevar i norsk som andrespråk har formell kompetanse i faget.

- Det er lærarnettverk i faget i alle kommunar.
- Det vert utarbeidd læreverk som byggjer på faget norsk som andrespråk med måla frå gjeldande læreplan. Gjerne multimodale verk for å gje elevane fleire strategiar for læring. I tillegg må læreverka ha modular for lese- og skriveopplæring for elevar som ikkje har knekt lesekode på morsmålet, både for grunnskule, vidaregåande skule og vaksenopplæring.
- Nok ressursar for å få på plass god norskopplæring for elevane. Minimum timetal, morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring må vera sjølv sagt i grunnskule og vidaregåande skule.

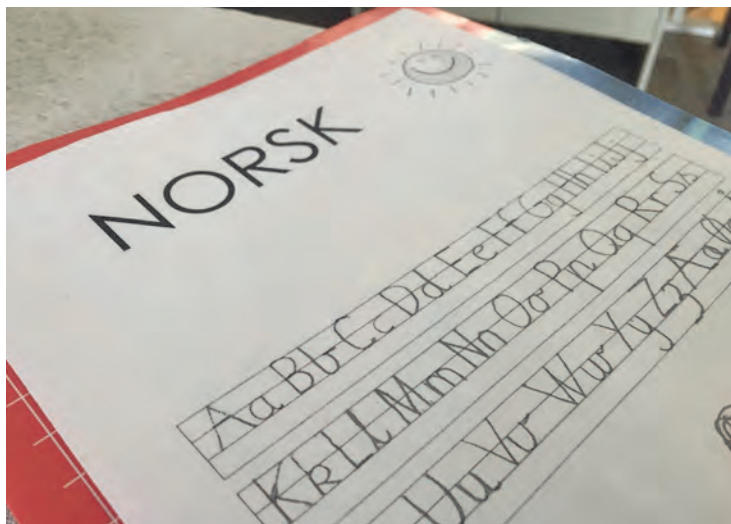
Andre fag:

- Endra engelskplan for elevar som ikkje har hatt engelsk tidlegare (engelsk som tredjespråk).
- Fokus på andrespråklæring i andre fag for å utnytta fag- og språkressursar til minoritetsspråklege elevar.

Gro Eli Lund Moss, Ina Therese Brude, Hege Bratland Thomter, Ann-Kristin Molde, Christina Bjørnsdatter Langballe, Maren Lithell Skilbred, Anne Krosshaug, Camilla Erlingsen, Kiriaki Papadopoulou Samuelsen, Bente Myreng, Hilde Johannessen, Gunn Rigmor Thomassen, Aleksandra Kuznik, Kristin Fagerheim, Mia Endresen, Marianne Gaasø og Margareth Moberg lærarar i norsk som andrespråk

Retningslinjer for leserbrev og fagartikler

Vi er glade for at du vil bidra med debattinnlegg, innspill og kronikker. Se vår forfatterveiledning her: utdanningsnytt.no/debatt

Etter mange år med norsk som andrespråk ser det ikkje ut til at fylke eller kommunar har klart å implementera faget i skulen, skriv innsendarane.

ILL. PAAL SVENDSEN

● Språkpolitikk

Sterkt frå Venstre

Det lovar godt når regjeringspartiet Venstre går til val med ein så tydeleg språkpolitikk.

Programkomiteen i Venstre, med ny leiar Sveinung Rotevatn, har snudd heilt om frå førsteutkastet og leverer sterk nynorskpolitikk. Når dei vil styrke side-målsordninga med både karakter og eksamen, skimtar vi røtene til partiet att.

Det endelege programmet blir vedteke på landsmøtet til Venstre i 2021. Sveinung Rotevatn og programkomiteen tilrår at partiet skal jobbe for lik rett til digitale læremiddel, meir nynorsk gjennom heile utdanningsløpet, og at utdanningsinstitusjonane skal utdanne lærarar med god nynorskkompetanse.

At Venstre vil utvide retten til å gå i egne nynorskklasser til også å gjelde på ungdomsskulen, lovar veldig godt for den nye opplæringslova som Stortinget skal handsame komande periode.

Programkomiteen meiner det er eit overordna språkpolitisk mål at det skal vere like lett å vere nynorskbrukar som bokmålsbrukar, og understrekar det offentlege sitt ansvar for å styrkje nynorsken som det minst brukte av dei to offisielle skriftspråka.

Peder Lofnes Hauge | leiar i Noregs Mållag

STORTINGET

Er du klar for å undervise i valgåret 2021?

Meld deg på Stortingets nyhetsbrev for lærere og motta informasjon om digitale ressurser og klasseromsundervisning via Teams:

- Spør stortingspresidenten
- Stortinget fra klasserommet
- Demokratiet og deg

SE [STORTINGET.NO/SKOLER](https://stortinget.no/skoler)

Sykdom

Spørsmål til direktøren i Oslos utdanningsetat

Undertegnede har arbeidet i det videregående skoleverk fra 1976 som lektor, inspektør, avdelingsleder og rektor. Jeg gleder meg til å gå på jobb hver dag, uansett hvilke utfordringer vi har. Jeg ser det som en samfunnsplikt å arbeide til 70 år hvis rammebetingelser som helse med mer er til stede (med all respekt for dem som velger nedtrapping før). Jeg tror jeg gjør en god jobb for elever og lærere her ved Oslo katedralskole. Jeg

avrunder her når jeg blir 70 nær jul 2021. Siden fylte 67 har jeg vært sykmeldt ved noen anledninger: Skulderbrudd (mens jeg var på jobb), en hard influensa, covid-19 i november 2020 (smittet på jobb). Jeg har følgelig spist av potten på 60 dager som man kan være sykmeldt totalt i hele perioden mellom 67 og 70, det vil si de dager arbeidsgiver får refusjon for. Riktignok har jeg bidratt over telefon og mail med mer når jeg har vært syk og

hjemme. Det urimelige er at man i Oslo følger et foreldet lovverk, mens man i Staten og de andre fylkene får lønn under sykdom. Min fastlege ønsker at jeg etter mitt fravær grunnet covid-19 bør være deltids sykmeldt i noen måneder på grunn av ettervirkninger; redusert lungekapasitet. Da vil jeg miste lønn!

Ærlig talt, gode venner i fagforening, etat, byråd og andre: Kan vi akseptere at trofaste medarbeidere mellom 67 og 70 skal ha helt andre muligheter til å overleve økonomisk enn arbeidstagerne mellom 25 og 67? Svar meg helst ikke at jeg jo kunne ha gått av med pensjon da jeg var 67. Jeg vil bidra, til tross for at tjenestepensjonen jo også reduseres når man velger å jobbe etter 67. Sørg for å gi eldre arbeidstager de samme vilkår som yngre. Og til min sjef oppe i etaten, direktør i Utdanningsetaten i Oslo Marte Gerhardsen: Burde du ikke nå reagere når man smittes på jobb i en tøff pandemi, bidrar til å holde hjulene i gang og straffes økonomisk. Jeg håper på et svar. Og ikke misforstå meg: Jeg er en lykkelig skolearbeider, ser lyset, er også privilegert på svært mange måter, men aksepterer ikke urett.

Terje Bjørø

Ifølge lovverket i Oslo vil innsenderen miste lønn hvis han følger legens råd om delvis sykmelding etter covid-19. Nå ber han direktør i Utdanningsetaten i Oslo ordne opp i lovverket.

SKJERMDUM NAV.NO

Media

Tilset flere nynorskjournalistar i NRK

I fjor greidde ikkje NRK kravet om 25 prosent nynorsk i kanalane sine. Dermed blir 2019 det einaste året der målet vart nådd. Kringkastings-sjef Thor Gjermund Eriksen meiner at grunnen er koronaviruset og mange direkteendingar utan nynorsk tale, og at dei skal «skjerpe seg».

Det er berre éi løysing på dette: Tilset fleire nynorskjournalistar. Det er flott med krafttak, stimulering av sovande nynorskbrukarar og språk-kontaktar i redaksjonane. Men det som verkeleg hadde vore til hjelp, var om nynorsk hadde kome lengre opp på prioriteringslista når ein skal til-setja nye journalistar. I aktualitetskanalane NRK1, P2, P3 og ikkje minst NRK.no, har nynorskstala vore

Kringkastingsringen arbeider for at medieverksendene skal føre ein språkpolitikk som speglar språkmangfaldet i Noreg. No vil me ha fleire nynorskjournalistar i NRK, skriv Inger Johanne Ruset.

jamt låge i mange år. Vil NRK verkeleg «skjerpe seg», er fleire nynorskjournalistar i desse kanalane den naturlege staden å starta.

Eg registrerer at NRK-sjefen legg noko av skulda på koronaviruset, men meiner at problema

stikk djupare enn som så. Den ekstraordinære situasjonen har heller avslørt korleis det eigentleg står til i aktualitetsprogramma og i nettredaksjonane. Om det var nok nynorskjournalistar i NRK, ville ikkje denne situasjonen hatt så mykje å seia for nynorskprosenten. Ein skulle tru viruset råka språkformene nokolunde jamt. No ser det ut til at nynorsk er noko ein held på med på solskinsdagar og i medvind, men om det smell og buttar i mot, så fell ein ned på bokmål. Eg tykkjer det er synd. Eg vil ta opp problemstillinga med NRK-sjefen ved første høve.

Inger Johanne Ruset | leiar i Kringkastingsringen

Kutt i konsulentar gjev pengar til vidaregåande

Under fylkestinget i desember 2020 prøvde Raudt Vestland å styrke økonomien til den vidaregåande utdanninga i Vestland, for å kunne lyse ut dei linjene som i forkant av dette fylkestinget var føreslått nedlagd.

Raudt Vestland meiner at det berre er dersom ein opplever særst låge søkjartal til ein klasse, at ein kan vurdere å leggje han ned. Dessutan kunne ein med utvida budsjett ha opna for å opprette nye linjer der ein veit at det er stort behov for lærlingar og der skulen har bedt om det. Vi foreslo å kutte 44.000.000 kroner i Vestland fylkeskommune sin bruk av konsulenttenester. Ei vidareføring av eit desentralisert vidaregåande utdanningstilbod i Vestland ville ha kosta rundt

25.000.000 kroner. Vi meiner at vidaregåande opplæring er ein del av kjerneverksemda til fylket, og vi står for denne prioriteringa. Vi kjem til å halde fram med å kjempe for å styrke det vidaregåande opplæringstilbodet i Vestland.

I juni i år fekk Raudt Vestland gjennomslag for å erklære Vestland fylkeskommune for antirasistisk sone og sette i år av 1,5 millionar kroner for å gjennomføre eit felles skuleprosjekt med Dembra og Raftohuset, sikta mot å heve kompetansen om antirasisme for lærar og elev i den vidaregåande skulen.

Jeanette Onarheim Syversen

gruppeleiar i fylkestingsgruppa til Raudt Vestland

Kutt i konsulenttenester vil gje pengar til vidareføring av eit desentralisert vidaregåande utdanningstilbod, skriv Jeanette O. Syversen.

FOTO FRANK MAY/NTB

Er du lærer i matematikk eller naturfag og ønsker å ta i bruk programmering i undervisningen din?

Ta videreutdanning i Python-programmering for realfag

Nettstudier - 15 stp. over to semestre - Oppstart høst 2021
Du kan søke fra 1. februar.

usn.no/python

USN Universitetet
i Sørøst-Norge

Styrk barns rettigheter til å varsle

● **Kari Stamland Gusfre**
universitetslektor ved
Nasjonalt senter for
læringsmiljø og atferds-
forskning

FOTO: HEGGE MATHISEN/LÆRINGSMILJØSENTERET

I barnekonvensjonen slås det fast at barn har rett til å uttale seg i saker som angår dem. Dersom en elev opplever utenforskap, angår det alle de andre elevene i klassen. Barns rettigheter og reelle muligheter til å varsle bør styrkes heller enn svekkes.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Igjen er det blåst liv i debatten omkring hvilke metoder som anvendes i skolen for å avdekke mobbing og andre negative forhold i skolemiljøet. Mer spesifikt er det metodene Innblikk og Spekter som settes under lupen. Debatten er svært viktig og bør derfor være så nyansert og kunnskapsbasert som mulig, rett og slett fordi dette dreier seg om forhold i skolemiljøet som er helt avgjørende for barns opplevelse av livskvalitet, deres utvikling, helse, trivsel og læring. Kapittel 9a i opplæringsloven tydeliggjør det betydelige ansvaret skolen, og særlig rektor, har for å sikre den enkelte elev et utviklingsfremmende skolemiljø hvor det praktiseres nulltoleranse for krenkelser som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Derfor er det lite som opptar ledere og andre ansatte i skolen mer enn elevenes skolemiljø. Heldigvis.

Trenger kunnskap om elevenes sosiale samspill

Når debatten går, er det nødvendig at de som skriver og uttaler seg, har solid oversikt, særlig når det dreier seg om elevenes skolemiljø. Spesielt dersom det reises kritiske spørsmål rundt verktøy som brukes i stor grad i skolene, deriblant Spekter og Innblikk. Skribenter og fagpersoner må vite hvilket kunnskapsgrunnlag verktøyene baserer seg på, hvilke formål bruk av verktøyene skal oppfylle og hvordan det er anbefalt at de anvendes i skolen.

En av påstandene som er reist, er at spørsmålene som barn og ungdom stilles i Spekter og Innblikk, kan være skadelige for barn og bidrar til en angiverkultur i skolen. La meg oppklare: Innblikk og Spekter er verktøy som først og fremst er utviklet for å avdekke mobbing, og det dreier seg ikke om en lærerinitiert popularitetsrangering mellom elever. Spørsmål om popularitet er et av flere spørsmål som skolen trenger elevenes

perspektiv på for å forstå hva som foregår. Lærere trenger innblikk for å komme i posisjon til å endre det destruktive samspillet som mobbing forårsaker. Noen elever er populære fordi de er inkluderende, omsorgsfulle og hyggelige å være sammen med. Andre er populære fordi de råder på toppen av statushierarkiet i klassen og er viktige å få innpass hos, gjerne på bekostning av noen andre.

50.000 elever opplever mobbing

Å tro at det kan være skadelig for barn og ungdom å bli stilt spørsmål om vennskap og mobbing, eller å hevde at det ikke finnes forskningsbasert kunnskap om hvordan barn og ungdom opplever å bli stilt slike spørsmål i form av et spørreskjema, er spekulativt. Det finnes dokumentasjon på det motsatte. Det vi imidlertid slipper å tro noe om, er hva utenforskap gjør med barn og ungdom. For noen handler det om å føle seg annerledes enn de andre og oppleve at en ikke passer inn. For mange handler det om ensomhet. For om lag 50.000 handler utenforskapet om at de blir utsatt for mobbing. Vi vet også mye om hvor omfattende de negative konsekvensene av utenforskap og mobbing er, både her og nå og i et langsiktig perspektiv.

Det er også godt dokumentert at barn og unge som føler på utenforskap, sjelden eller aldri forteller det til noen voksne på skolen. De opplever at skolen i liten grad evner å fange det opp, forstå eller hjelpe dem ut av utenforskapet. Dette rapporteres årlig gjennom Elevundersøkelsen. I fjor rapporterte 36 prosent av dem som opplevde mobbing, at ingen voksne på skolen visste om det.

Skadevirkningene som utenforskap og mobbing fører til, bør veies opp mot det ubehaget barn eventuelt måtte føle ved å svare på spørsmål som kan være sensitive. Det kan tenkes at det er like ubehagelig eller skadelig for barn passivt å obser-

«Det er godt dokumentert at barn og unge som føler på utenforskap, sjelden eller aldri forteller det til noen voksne på skolen.»

FNs Barnekonvensjon

«Som mor til fire ville jeg satt stor pris på om skolen faktisk la til rette for, og utøvde et visst press på mine barn, til å si fra til voksne dersom noen i deres klasse ble utsatt for mobbing.»

vere at en medelev utsettes for mobbing, eller være en del av et klassemiljø hvor krenkelser og mobbing pågår uten at de voksne gjør noe med det.

Rett og plikt til å si ifra

Flere studier viser at det er viktig at elever som er vitne til mobbing, sier ifra. Det øker sannsynligheten for at mobbingen stopper, samtidig som det reduserer de negative skadevirkningene som mobbingen medfører. Som mor til fire ville jeg satt stor pris på om skolen faktisk la til rette for, og utøvde et visst press på mine barn, til å si ifra til voksne dersom noen i deres klasse ble utsatt for mobbing. Det er enhver medborgers plikt, og øvingen på et slikt medborgerskap bør starte allerede i barnehage og skole, i tråd med et av de nye tverrfaglige temaene i Fagfornyelsen.

Dette aktualiserer spørsmålet om hvilke rettigheter, og eventuelt plikter, barn og ungdom skal ha til å varsle om kritikkverdige forhold i sitt skolemiljø. Gjennom arbeidsmiljøloven sikres arbeidstakere rett til å varsle, og det er heldigvis ingen i den offentlige debatten som kaller dette for angiveri. Det bør vi heller ikke gjøre når barn varsler. Som det står i læreplanverket, bør barns rettigheter og reelle muligheter til å varsle, heller styrkes enn svekkes. Barn kan trenger støtte til å varsle. Skolen bør derfor gi elever pedagogisk forsvarlige anledninger til å varsle om negative forhold i sitt skolemiljø, på egne og andres vegne.

Sikre at elevene får uttale seg

Barnekonvensjonen slår fast at barn har rett til å uttale seg i saker som angår dem. Dersom en elev opplever utenforskap i en eller annen variant, angår det alle de andre elevene i klassen. Spekter sikrer at hver enkelt elev får uttalt seg, først skriftlig, deretter muntlig gjennom individuelle elevsamtaler. Ved å benytte Spekter får skolens ansatte et betydelig informasjonsgrunnlag som

gjør det mulig å foreta mer forsvarlige vurderinger av alle barns beste. Skolen supplerer med egne observasjoner og annen kunnskap om skolemiljøet. I mobbesaker spesielt, er det viktig at ingen elever urettmessig opplever at skolen anklager dem for å mobbe andre. Likeledes er det viktig at skolen avdekker tilfeller av mobbing og gir elever den beskyttelsen de trenger. Etter nesten 30 år yrkespraksis i skolen, som lærer, mellomleder og rektor i grunnskolen, har jeg så langt ikke kommet over noen verktøy som er bedre egnet enn til dette enn Spekter.

Evalueringen av Læringsmiljøprosjektet viser at deltakende skoler oppnår klar nedgang i andel elever som opplever mobbing. Lærerne i disse skolene trekker fram Spekter som et eksempel på verktøy som er anvendelig innenfor den kompleksiteten og travelheten som kjennetegner arbeidet i skolen, og at Spekter gir konkret informasjon som de kan gjøre noe med.

Det oppleves lite innovativt at det i debatten foreslås at samtaler mellom lærere og elever vil fungere bedre til å avdekke mobbing. Er det noen som tror at ansatte i skolen ikke samtaler med elever? Er det noen som tror at verktøy som for eksempel Spekter, som altså er spørreundersøkelse og påfølgende samtaler, erstatter alle andre former for kommunikasjon mellom lærere og elever? Spekter er et viktig supplement som er særlig godt egnet til å avdekke mobbing slik at skolen kommer i posisjon til å oppfylle sin plikt til å stoppe det.

Skribenter og fagpersoner i debatten har nok rett i at noen av spørsmålene i Spekter og Innblikk kan vekke ubehag. Å stå opp mot urett kan være ubehagelig der og da, men i kjølvannet følger opplevelsen av mot, solidaritet og samhold.

Enebakk kommunes visjon, «Mulighetenes Enebakk», skal understøtte vår viktigste oppgave som er å levere gode tjenester og service til våre innbyggere. Kommunen ligger fire mil øst for Oslo sentrum, mot kysten og har ca. 11.000 innbyggere. Enebakk kommune er en spennende og fremtidsrettet organisasjon med fokus på å fremme arbeidsglede hos våre ansatte. Enebakk kommune har ca. 560 årsverk.

Inntil 4 faste 100% lærerstillinger ved Mjær ungdomsskole

Mjær ungdomsskole har ledig inntil 4 faste stillinger fra 01.08.21 da flere av våre trofaste og dyktige lærere går helt eller delvis av med pensjon, samt at skolens elevtall er økende. Vi søker lærere med godkjent undervisningskompetanse for ungdomstrinnet i ett eller flere av fagene; norsk, naturfag, spes.ped, fremmedspråk (tysk/spansk), engelsk, matematikk, krle, kunst og håndverk og kroppsøving.

Mjær ungdomsskole er en av to ungdomsskoler i kommunen, og ligger flott til i skogkanten i Ytre Enebakk, med utsikt over nydelige Mjærvann. Vår nærmeste nabo er Østmarka. Skolen ligger omtrent 25 minutters kjøring fra Oslo, og ca 30 minutter fra Lillestrøm.

Kontaktperson

- Henning Hagen, rektor, tlf. 906 62 254
- Ulff I. Brøndelsbo, undervisningsinspektør, tlf. 992 81 038

Søknadsfrist: 12.02.2021

Søknad sendes elektronisk via vår hjemmeside enebakk.kommune.no

Mer om kommunen finner du på: www.enebakk.kommune.no

Ås kommune
Miljø, mangfold og muligheter

Ås kommune har 1450 medarbeidere som arbeider sammen for å levere gode tjenester og bidra til å utvikle et godt lokalsamfunn. Kommunen har ca. 19.000 innbyggere. Vi er vertskommune for Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, og ligger sentralt i Follo, sør for Oslo. Vi ønsker oss flere initiativrike og dyktige medarbeidere som tar ansvar og bidrar i løsningen av kommunens oppgaver.

Ås-skolen søker flere dyktige lærere

Ås kommune har 9 grunnskoler, fordelt på 7 barneskoler og 2 ungdomsskoler.

Ås-skolenes felles visjon: **Ås-skolen- gode sammen.**

Sammen lærer vi for fremtiden. Vi deler kompetanse, inspirerer hverandre og finner fellesløsninger. Vi er nysgjerrige, samhandlende og løsningsorienterte. I Ås-skolen er det trygt å møte utfordringer og ta sjanser. Vi bruker ressursene i lokalsamfunnet aktivt. Ås-skolen bidrar til at den enkelte blir den beste utgaven av seg selv.

Ås-skolene har tett samarbeid med NMBU og Universitet i Oslo for kompetanseutvikling og læreplanarbeid.

Fra august 2021 vil det bli ledig et uspesifisert antall faste lærerstillinger og årsvikariater.

Ledige stillinger legges fortløpende ut på www.as.kommune.no

Trenger du flere medarbeidere?

Kjøp stillingsannonse og bli eksponert her:

- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no i 30 dager
- Nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt.no
- Sosiale medier
- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no

ANNONSEKONTAKT:
Mona Jørgensrud i HS Media
E-post: mj@hsmedia.no
Telefon: 911 73 473

UTDANNINGSNYTT.NO
Lærerjobb.no

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

kryssord

Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 16. februar:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

FOTO: MOSTPHOTOS

Vilde B. Riiser | advokat i Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE

Den nedre grensen for seksuell trakassering

Høyesterett avsa den 22. desember 2020 en dom som omhandlet den nedre grensen for seksuell trakassering.

Saken gjaldt en ung kvinnelig industrimekaniker som hadde opplevd at en av verkstedets kunder ved ett tilfelle hadde lagt hendene under genseren på nedre del av ryggen hennes. Ved et senere tilfelle hadde han latt som om han skulle ta henne i skrittet. En annen kunde hadde over tid oppsøkt kvinnen, blant annet gjentatte ganger kilt henne i midjen og ved én anledning klappet henne på baken utenpå buksen. Spørsmålet var om disse handlingene utgjorde seksuell trakassering i lovens forstand.

Dommen angir den nedre grensen for hva som anses å være seksuell trakassering etter den tidligere likestillingsloven paragraf 8. Den gamle trakasseringsbestemmelsen er videreført i den nye likestillings- og diskrimineringsloven paragraf 13, og dommen er derfor relevant også for dagens rettsstand.

For at det skal foreligge seksuell trakassering, må tre vilkår være oppfylt. Om disse vilkårene sier Høyesterett følgende:

1) Det må foreligge seksuell oppmerksomhet. Det må påvises at oppmerksomheten, etter en objektiv vurdering, er seksuelt betont eller av seksuell karakter. Omstendighetene rundt oppmerksomheten vil her stå sentralt og kan lede til at handlinger og adferd av samme karakter må vurderes ulikt, avhengig av omstendighetene rundt handlingene.

2) Den seksuelle oppmerksomheten må videre være uønsket av den oppmerksomheten er rettet mot. Hva som er uønsket, vil variere fra person til person. Om vilkåret er oppfylt, vil derfor i utgangspunktet bero på en individuell og subjektiv vurdering. Vilkalet innebærer imidlertid at den som utøver oppmerksomheten, må bli gjort klar over at oppmerksomheten er uønsket. Dette gjelder ikke hvis handlingene er av en slik karakter og alvorlighet at en alminnelig aktsom handlingsperson etter en

samlet vurdering bør forstå at oppmerksomheten er uønsket.

3) Den seksuelle oppmerksomheten må være plagsom. Ikke enhver uønsket seksuell oppmerksomhet rammes av trakasseringsforbudet; det må kreves en viss alvorlighet. Sentrale momenter vil være opplevelsen av oppmerksomheten, om den har hatt negative konsekvenser av fysisk, psykisk eller arbeidsmessig art, oppmerksomhetens karakter og under hvilke omstendigheter den har funnet sted, tid og sted og om oppmerksomheten har pågått over lang tid med de eventuelle tilleggsbelastningene dette har medført. Også forholdet mellom partene står sentralt, herunder om det består et avhengighetsforhold eller maktforskjeller i relasjonen mellom dem.

Etter en konkret vurdering konkluderte Høyesterett med at den seksuelle oppmerksomheten som kvinnen ble utsatt for, samlet sett var uønsket og plagsom i lovens forstand, og følgelig at begge de to kundene hadde utsatt henne for seksuell trakassering i strid med likestillingsloven.

Det er viktig å merke seg at vilkårene for seksuell trakassering ikke må være oppfylt for hver enkelt hendelse for at hendelsene samlet skal utgjøre seksuell trakassering. Seksuell trakassering kan dermed oppstå over tid, og handlinger kan ses i sammenheng med hverandre.

Dersom man mener seg utsatt for seksuell trakassering av mindre grov karakter, er det viktig å si ifra. Dette kan i mange tilfeller oppleves som krevende, men det kan være nødvendig for at handlingene rettslig sett skal anses som seksuell trakassering. Samtidig gir man da også den andre part mulighet til å korrigere sin atferd. Det er viktig at arbeidsgivere sørger for at dette kan skje på en trygg måte.

«Dersom man mener seg utsatt for seksuell trakassering av mindre grov karakter, er det viktig å si ifra.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO: STIG WESTON

Barn som bygger tospråklig kompetanse – eller barn med dårlige norskferdigheter?

Regjeringen har sendt på høring et forslag om å endre barnehageloven, slik at alle barnehager får en plikt til å vurdere alle barns norskferdigheter, og rapportere til kommunen. Dette skal bidra til at barnehagene identifiserer barn som ikke kan norsk, slik at barnehagen kan gjøre tiltak som fører til at færre barn trenger særskilt norskopplæring (vedtak etter opplæringslovens paragraf 2.8) når de begynner på skolen. Det store problemet med høringen er at den i liten grad bygger på kunnskap om tospråklige barn.

Å lovfeste en faglig prioritering på vegne av alle barnehager og alle barn er en sterk styringsmekanisme. Forslaget vil føre til mer kartlegging og dokumentasjon, og ta tid fra barnehagelæreres samspill med barn. En såpass kraftig inngripen krever sterke faglige begrunnelser. Disse er det vanskelig å få øye på i høringsnotatet.

Det finnes ingen dokumentasjon som viser at barnehagene ikke vurderer barns norskkompetanse. Utdanningsdirektoratets statistikk viser at 11.500 barnehagebarn i 2019 mottok tiltak for å styrke sin norskspråklige utvikling. Til sammenlikning fikk 4.782 i skoleåret 2019/2020 vedtak om særskilt norskopplæring i skolens første klasse. Disse tallene tyder på at barnehagene følger med på barnas språkkunnskaper, og at de er opptatt av språkstimulering. Forslaget fra regjeringen oppfattes som ren mistillit til barnehagelæreres skjønnsutøvelse.

Det finnes ingen referanser til forskning om tospråklighet i regjeringens forslag. Forskning på tospråklig utvikling viser at det kan ta mellom fem og sju år for et barn å oppnå kompetanse som gjør andrespråket til et godt læringspråk. Det er også stor forskjell på barns progresjon, og en viktig faktor ser ut til å være om barnet eksponeres for andrespråket før eller etter at det ble tre år. Barn har forskjellig fartstid i barnehage når de

starter på skolen. Barn med annet morsmål enn norsk starter ofte senere enn gjennomsnittet. Uansett hvor lenge barna har gått i barnehagen, er det rimelig å forvente at mange vil trenge særskilt norskopplæring når de begynner på skolen.

Forskning på tospråklighet peker også på morsmålets betydning for tilegnelse av andrespråket. Det er en tett sammenheng mellom utviklingen av språkene. I tillegg er morsmålet helt nødvendig for en positiv identitetsutvikling, og for å opprettholde gode relasjoner i nær familie. Forholdet mellom morsmål og andrespråk diskuteres i liten grad i høringen. Det er urovekende at departementet ikke går inn i denne kunnskapen.

Vi må anerkjenne at flerspråklige barn kan ha en annerledes språkutvikling enn enspråklige. Til gjengjeld er god kompetanse i to språk en uvurderlig ressurs, både for enkeltmennesket og for samfunnet. Mange er i dag bekymret for at elever ikke søker seg til andre fremmedspråk enn engelsk, og at det er behov for bredere språkkompetanse. Tospråklighet er i et slikt perspektiv verdifullt.

Vi skal ha store ambisjoner for tospråklige barns utdanning, og alle barnehager kan bli bedre til å utvikle et språkmiljø som skaper nysgjerrighet på flerspråklighet og fremmer god språkutvikling. Departementet må støtte barnehagene i dette arbeidet. Det kan skje ved å styrke kunnskapsformidling om tospråklig opplæring og oppdragelse i alle lærerutdanningene. Det er også behov for flere tospråklige barnehagelærere. Arbeidet med å innfri barns rett til både særskilt norskopplæring og morsmålsstøtte, må også bli bedre.

Vi trenger ikke vurderings- og rapporteringsplikt i alle barnehager. Vi trenger mer kunnskap om tospråklighet, og om hva som kjennetegner et stimulerende flerspråklig miljø.

«Det finnes ingen referanser til forskning om tospråklighet i regjeringens forslag.»

Derfor har vi oppdatert nettsiden

Universell utforming, rydding basert på brukerinnsikt og mobilvennlighet er noen av de viktigste grunnene til at vi har oppdatert udf.no.

Stadig flere besøker nettsidene til Utdanningsforbundet. I fjor var det godt over 9,5 millioner sidevisninger, og både de og unike besøkende har økt betydelig de siste årene.

Vi ser også at flere og flere bruker mobilen når de besøker sidene. I fjor var første gang det var flest økter på mobil alene. Behovet for mer mobilvennlige sider og kravene til universell utforming var viktige årsaker til redesignet.

I tillegg har vi lyttet godt til medlemmer og tillitsvalgte. Nå har vi sortert og prioritert innhold først og fremst basert på brukerinnsikt, samlet inn med verktøy som Google Analytics og Hotjar. Vi har sett på hvilke sider som er mest besøkt i løpet av et år, hvilke lenker som er mest brukt og hvilke ord som er mest søkt etter.

Her er de viktigste endringene:

- Vi har fått et mer visuelt innbydende og luftig design, godt tilpasset mobil.
- Vi møter kravene til universell utforming av nettsider på en god måte.
- Vi har gjort det enda enklere å melde seg inn via nettsiden, også på mobil.
- Vi har løftet fram toppoppgavene *Forsikring og medlemsfordeler*, *Lønn og tariffavtaler*, *Vi mener* og *Tillitsvalgt+*, både på forsiden og i meny/navigasjon.
- Vi har fått et nytt Tillitsvalgt+, et eget «intranett» rettet spesifikt mot alle tillitsvalgte i UDF.
- Vi viser fram folk i forbundet i enda større grad – tillitsvalgte på arbeidsplassen, i lokallaget, i fylkeslaget og sentralt kan nå legge inn sitt profilbilde på Min side.
- Vi har løftet fram Kontakt oss og gjort det enklere å finne kontakinfoen du trenger.
- Vi har bygget grunnmuren for å forbedre Min side og Aktuelt – tilpasset innhold og selvbetjening for innloggede medlemmer.
- Vi har ryddet og prioritert tydeligere på alle landingssider og på fylkeslagenes sider.
- Vi har tatt i bruk den sjøgrønne fargen som ble lagt inn i designmanualen i fjor.

MOBIL: Stadig flere bruker mobilen når de besøker nettsidene våre, og behovet for mer mobilvennlige sider er en av årsakene til redesignet.

Kurs

Sensitive tema

4. februar er første del av et digitalt kurs for ansatte i barnehage, del to blir 18. mars. Kurs rettet mot skole blir 15. februar og 25. mars. Alle som jobber i skole og barnehage trenger å øve seg på å snakke med barn og unge om vanskelige tema. Trygge og gode relasjoner er viktig, men hvordan få til det? Kursholdere: Charlotte Johannessen, førstelektor i pedagogikk og Ane H. Simonsen, psykologspesialist.

OMSORG: Hvordan forebygge og reparere omsorgstrøtthet hos lærere?

FOTO ADOBE STOCK

Omsorgstrøtthet blant lærere

10. mars inviterer vi til første del av nettkurset, del to er 24. mars. Stående møter med utfordrende elever med psykologiske utfordringer kan over tid få konsekvenser for lærerens tenkning, følelser og motivasjon. Hvordan forebygge og reparere omsorgstrøtthet blant lærere? Kursholder: Didrik Hægeland, psykologspesialist.

Lærende ledelse og en proff læringskultur

11. mars er det kurs for skoleledere om hvordan skoleledelsen kan utvikle en profesjonell læringskultur som bidrar til elevenes læring og utvikling. Kursholdere: Ide Katrine Birkeland, førsteamanuensis i kommunikasjon og Anne Berit Emstad, innovasjonsleder ved Institutt for lærerutdanning.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Frykter konsekvensene av koro

Halvparten av lærerne har vurdert andre jobber, og mange jobber fremdeles ekstra uten kompensasjon. – Det er uakseptabelt når våre medlemmer yter så mye ekstra uten å få betalt, sier Steffen Handal.

Fra skolelukkingen i mars 2020 og fram til sommerferien jobbet 85 prosent av lærerne noe eller mye mer enn vanlig, viser en undersøkelse Respons Analyse har gjort for Utdanningsforbundet. 1202 lærere har svart på undersøkelsen, som er gjort både i grunnskole og videregående skole.

Nesten ingen av deltakerne fikk noe kompensasjon for merarbeidet i form av overtidsbetaling, 82 prosent har ikke hatt mulighet til å ta ut avspasering. Om merarbeidet i høst svarer 49 prosent at de har jobbet «noe mer enn vanlig», mens 13 prosent svarer at de har jobbet «mye mer enn vanlig». 9 av 10 som har jobbet mer enn vanlig, har ikke fått kompensert med overtidsbetaling.

Undersøkelsen ble først presentert i VG i januar: VG intervjuet Berit Kjeldsberg (59), lærer ved Tromsdalen videregående skole, en av mange som er virkelig sliten av alt merarbeidet. Hun kjenner ikke til noen som har fått overtidsbetalt for merarbeid og belastning i pandemiskolen.

Provoserer lærerne

– Det er uakseptabelt når våre medlemmer yter så mye ekstra, uten å få betalt. Det er drøyt. Det kan ikke være meningen at vi skal basere dette tilbudet, som regjeringen mener er så viktig, på

frivillig innsats fra samvittighetsfulle lærere. Da ser vi hvor dette bærer av sted, folk blir utslitt, sykemeldte og vurderer å slutte, sier Handal.

– Jeg skjønner at dette provoserer lærerne. Nå må kommunene og fylkeskommunene ta grep og sørge for at alle som jobber ekstra på grunn av pandemien får betalt. Lærerne skal ikke jobbe gratis. Det har også kunnskapsminister Guri Melby understreket gang på gang. Kommuner og fylkeskommuner er også nødt til å anerkjenne den enorme jobben lederne i barnehager og skoler har lagt ned. Vi får mange tilbakemeldinger fra ledere om svært presset arbeidssituasjon over lang tid, særlig i forbindelse med de stadige skiftene i smittevernnivå og omstillinger som blir presset på dem, dette er ekstremt krevende, sier Handal.

KS må veilede

I et debattinnlegg på Utdanningsnytt.no hevder styrelederen i KS, Bjørn Arild Gram, at kommunesektorens innrapporterte utgifter viser at lærerne får betalt for ekstra undervisningstimer.

– Jeg blir ekstra provosert når Gram uttaler at lærerne får overtidsbetalt, når vi dokumenterer at det rett og slett ikke er tilfelle. Kommuner og fylkeskommuner må opptre på en helt annen måte

som arbeidsgivere. KS må veilede kommunene tydeligere om overtidsbetaling og arbeidsmiljøutfordringer. KS og regjeringen må ha en god dialog om hvordan opplæringstilbudet kan opprettholdes de neste fem-seks månedene, påpeker Handal.

Av lærerne svarer om lag 40 prosent at lærerne på skolen de jobber får overtidsbetalt for vikartimer denne høsten, mens nærmere 30 prosent ikke får det. 32 prosent er ikke sikre.

Funn viser også at det ikke bare er ekstra undervisning som gir merarbeid, det er for eksempel oppfølging av konkrete smitteverntiltak, kontaktlærerjobben, vikariater for syke kolleger, ekstra oppfølging av elever i sårbare situasjoner og endringer av undervisningsopplegg for å tilpasse til digital undervisning.

Mange vurderer jobb-bytte

Lærerne ble også spurt om de har søkt eller vur-

Reiseforsikring fortsatt viktig

Reiseforsikring er en selvfølge for de fleste når turen går til utlandet. Men hva med reiser i Norge? Det er flere grunner til at forsikring er viktig selv da. Blir du rammet av sykdom eller ulykke, vil en forsikring bidra til hjelp og eventuell erstatning av tapte reisedager. Det samme gjelder om du ikke får reist grunnet sykdom eller ulykke. Da vil avbestillingsdekning være viktig slik at reisekostnader ikke går tapt. Blir du frastjålet noen av tingene dine, selv på korte turer, er reiseforsikringen god å ha.

På udf.no kan du lese mer om hvorfor du fortsatt bør ha reiseforsikring.

VIKTIG: Reiseforsikringen dekker deg fra du forlater hjemmet ditt. FOTO ANNA - JULIA GRANBERG

naslitasje

dert å søke jobb et annet sted enn i skolen i løpet av de to siste årene. 11 prosent hadde søkt jobb et annet sted, 42 prosent hadde vurdert det.

– Dramatiske tall. At så mange lærere har vurdert å bytte jobb, er alvorlig og urovekkende. Lærerne er under press og føler seg nedprioritert. Elevene trenger hver eneste en av de lærerne som jobber i skolen. Jeg frykter at det blir vanskelig å holde på alle de neste fem månedene, og i årene som kommer. Det krever at de som forvalter arbeidsgiveransvaret faktisk tar grep for å gjøre noe med det, sier Handal.

MYE: Nær halvparten av lærerne sier at de har jobbet «noe mer enn vanlig» i høst, 13 prosent at de har jobbet «mye mer enn vanlig». Bare en liten andel har fått overtidsbetalt.

FOTO: KATHRINE LUNKE

HØR MER I LÆRERROMMET «Korona, press og stress – hva gjør det med ledere og lærere?», er episode 62 av podkasten Lærerrommet. Møt rektor Jan Petter Braathen, barnehagestyrer Ellen M. Winther og professor Stein Knardahl som snakker om koronasituasjonen i skoler og barnehager.

I alle podkastkanaler og på udf.no

RØDT: Voksenopplæringen er omfattet av samme smittevernveileder som ungdomstrinnet og videregående opplæring.

FOTO: ISTOCK

Rødt i voksenopplæringen

Mange i voksenopplæringen har vært usikre på hva rødt nivå betyr. Her får du en forklaring.

I møter med departement og statsråd har leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet bedt om en mer spesifikk smittevernveileder for voksenopplæringen, men det er foreløpig ikke utarbeidet. Myndighetene anbefaler å følge råd og føringer i Veileder om smittevern for ungdomsskole og videregående.

Der den ikke passer, oppfordres det til å søke råd hos lokal smittevernmyndighet. Det anbefales sterkt å holde minst én meters avstand i alle situasjoner.

Utdanningsforbundet mener at skoleeier og ledelse ved hvert lærested må ta et spesielt ansvar for at lærere med symptomer eller i risikogruppe ikke møter på skolen, og at det tilrettelegges for undervisning hjemmefra.

Det er spesielt viktig at kommuner der voksenopplæringen ikke organiseres under utdanningsetaten, tar et særlig ansvar for at opplæringsentrene får nok informasjon, og kan følge opp føringer og anbefalinger.

Rødt nivå gir annerledes organisering. Det vil kreve omstilling og ekstra innsats for elever og lærere. Det må følges opp med ressurser til ekstra vikarer ved sykdom og ekstrabelastninger som trengs for å tilrettelegge for at voksne fortsatt får opplæringen de har krav på.

Ifølge smittevernveilederen skal ikke rødt nivå begrense voksnes opplæringsrett.

Videregående opplæring

Fysisk kontakt: Håndhilsing og klemming bør unngås.

Tetthet i grupper: Minst én meters avstand mellom elever/ansatte i alle situasjoner.

Avstandskrav kan være vanskelig i små lokaler med fulle klasser. Det bør da deles i mindre grupper, ha oppmøte alternerende dager, ulik oppmøtetid og/eller vurdere bruk av alternative lokaler.

Ungdomstrinnet

Her er bestemmelsen noe ulik da elevene skal få undervisning i faste kohorter. Ledelsen skal vurdere hvordan de skal organisere så lenge kravet om én meters avstand holdes.

Opplæringsstedene skal ifølge Utdanningsdirektoratet lage en beredskapsplan.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene dine kan du, og de du er glad i, sammen få en litt tryggere hverdag og en litt bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset deg i ditt yrke og de ulike livsfasene du er i.

- Reiseforsikring
- Innboforsikring
- Grunnforsikring
- Uføreforsikring
- Livsforsikring
- Barneforsikring
- 70+ forsikring
- Person 3i1 forsikring
- Studentforsikring
- Husforsikring
- Bilforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemstilbud

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

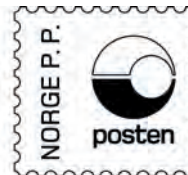
Reiseforsikringen er fortsatt viktig

Forsikringen gjelder på reise, i det du forlater hjemmet. Enten det er en skitur i marka, tur på hytta eller en flyreise med hotellovernatting. Selv på innenlandsreiser kan avbestilling, sykdom på reisen, reisegods og forsinkelser være dekket.

Les mer om reiseforsikringen, og
hvorfor den fortsatt er viktig for deg på
udf.no/reiseforsikring

UTDANNINGS
FORBUNDET

Ønsker du å holde deg oppdatert på hva som er nytt innen utdanningsfeltet?

Da bør du abonnere på **Utdanning**!

Er du ikke medlem i Utdanningsforbundet, men ønsker å abonnere?

Bestilling sendes til: abonnement@utdanningsnytt.no

Prisen er 700 kroner i året for 14 utgaver.

Abonnement til medlemmer

Alle medlemmer og studentmedlemmer i Utdanningsforbundet får Utdanning kostnadsfritt.

Du kan bestille og endre dine abonnement på **Min side**:

udf.no/min-side/mine-abonnement

Medlemsservice: medlem@udf.no eller telefon 24 14 20 00 (tastevalg 2).

**Velg
papirutgave,
e-blad eller
begge deler
- for samme
pris!**

